Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
LAILA MEDINA
4 päivänä joulukuuta 2025[1]

Asia C-528/24 [Boothnesse[i]]

LQ,
NT ja
RM
ja jossa asian käsittelyyn osallistuu
Minister for Justice and Equality

(Ennakkoratkaisupyyntö – Supreme Court (ylin tuomioistuin, Irlanti))

Ennakkoratkaisupyyntö – Euroopan unionin ja Euroopan atomienergiayhteisön sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan välinen kauppa- ja yhteistyösopimus – Kolmannen osan VII osasto – Henkilön luovuttaminen Yhdistyneeseen kuningaskuntaan syytetoimenpiteitä varten – 604 artiklan c alakohta ja 625 artikla – Mahdollinen syytteeseenpano muista rikoksista – Erityissääntö – Käsite ”muu kuin luovuttamisen perusteena oleva rikos” – Oikeuden halventaminen – Siviilioikeudellinen halventaminen – Kuuden kuukauden pituinen vankeusrangaistus – Vapaudenmenetys – Itsenäinen käsite – Mahdollisuus vedota erityissääntöön tuomioistuimessa – Euroopan unionin perusoikeuskirja – 6 ja 47 artikla ja 49 artiklan 1 kohta – Tehokas oikeussuoja – Laillisuusperiaate ja rangaistusten ennakoitavuuden periaate – Pidätysmääräyksen antaneelta valtiolta vaadittavat lisätakeet

I Johdanto

1. Tämä ennakkoratkaisupyyntö koskee Euroopan unionin ja Euroopan atomienergiayhteisön sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan välisen kauppa- ja yhteistyösopimuksen[2] (jäljempänä kauppa- ja yhteistyösopimus), luettuna yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47, 48 ja 49 artiklan kanssa, tulkintaa.

2. Erityissäännöstä,[3] joka on luovuttamista koskevan oikeuden perustavanlaatuinen tae, määrätään kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa, jossa todetaan, että tiettyjä tapauksia lukuun ottamatta luovutettua henkilöä ei saa syyttää, tuomita tai muuten riistää häneltä vapautta ennen kyseisen henkilön luovuttamista tehdystä muusta kuin luovuttamisen perusteena olleesta rikoksesta.

1 Alkuperäinen kieli: englanti.

i Tämän asian nimi on kuvitteellinen nimi. Se ei vastaa asian minkään asianosaisen todellista nimeä.

2 EUVL 2021, L 149, s. 10.

3 Jota kutsutaan myös erityisperiaatteeksi tai erityisdoktriiniksi.

3. Nyt käsiteltävä asia liittyy Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimen kauppa- ja yhteistyösopimuksen nojalla antaman kolmen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskevaan menettelyyn. Näillä pidätysmääräyksillä vaadittiin kolmen henkilön, LQ:n, NT:n ja RM:n, luovuttamista Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, jotta heitä voitaisiin syyttää petostyyppisistä rikkomisista. Nämä henkilöt vastustavat luovuttamistaan ja väittävät, että luovuttaminen rikkoisi kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa vahvistettua erityissääntöä, koska heidän olisi suoritettava kuuden kuukauden pituinen vankeusrangaistus oikeuden siviilioikeudellista halventamisesta, koska he rikkoivat Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimen antamia varojen turvaamista koskevia päätöksiä (restraint orders). Koska oikeuden siviilioikeudellinen halventaminen ei ole rikos Yhdistyneessä kuningaskunnassa, sitä ei sisällytetty luovuttamista koskevaan määräykseen.

4. Tätä taustaa vasten asiassa nousee esiin kauppa- ja yhteistyösopimuksen kolmannen osan VII osaston määräysten ja erityisesti sen 625 artiklan 2 kohdan tulkintaa koskeva kysymys, kun luovuttamista pyytävän valtion (jäljempänä pidätysmääräyksen antanut valtio) lainsäädännössä vapaudenmenetyksen perusteena olevaa tekoa ei luokitella rikokseksi. Unionin tuomioistuinta pyydetään ratkaisemaan, miten tässä määräyksessä tarkoitettua käsitettä ”muu kuin luovuttamisen perusteena ollut rikos” on tulkittava.

5. Nyt käsiteltävässä asiassa nousee esiin kysymys sitä, onko erityissääntöä pidettävä pikemminkin henkilön oikeutena, johon voidaan vedota, kuin hallitustenvälisenä sääntönä valtioiden välillä. [4]

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Kauppa- ja yhteistyösopimus

6. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 4 artiklan, jonka otsikko on ”Kansainvälinen julkisoikeus”, 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Tämän sopimuksen ja mahdollisten täydentävien sopimusten määräyksiä on tulkittava vilpittömin mielin siinä tavanomaisessa merkityksessä, jossa niitä käytetään asiayhteydessään ja sopimuksen tarkoituksen ja päämäärän mukaan kansainvälisen julkisoikeuden tavanomaisten tulkintasääntöjen mukaisesti, mukaan lukien Wienissä 23 päivänä toukokuuta 1969 tehdyn valtiosopimusoikeutta koskevan Wienin yleissopimuksen [(jäljempänä Wienin yleissopimus) [5]] kodifioidut tulkintasäännöt.”

7. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 524 artiklassa, jonka otsikko on ”Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojelu”, määrätään seuraavaa:

”1. Tässä osassa määrätty yhteistyö perustuu osapuolten ja jäsenvaltioiden pitkäaikaiseen demokratian kunnioittamiseen, oikeusvaltioperiaatteeseen sekä muun muassa [Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen 10.12.1948 antamassa] ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja [ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä yleissopimuksessa

[4] Ks. vastaavasti Tinsley, A., ”Specialty: Arresting an elusive ”right” in European extradition law”, *New Journal of European Criminal Law*, osa 12, nro 1, 2020, s. 23–35. https://doi.org/10.1177/2032284420976994.

[5] Allekirjoitettu Wienissä 23.5.1969, Yhdistyneiden Kansakuntien sopimuskokoelma, osa 1155, s. 331.

(Euroopan ihmisoikeussopimus)[6]] esitettyjen yksilön perusoikeuksien ja -vapauksien suojeluun, ja siihen, että kyseisen yleissopimuksen mukaisten oikeuksien ja vapauksien toteutuminen osapuolten sisäisesti on tärkeää.

2. Mikään tässä osassa ei muuta velvollisuutta kunnioittaa perusoikeuksia ja oikeudellisia periaatteita, sellaisina kuin ne ilmenevät erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja [Euroopan] unionin ja sen jäsenvaltioiden osalta [perusoikeuskirjassa].”

8. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 599 artiklan, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, 1 ja 2 kohdassa määrätään seuraavaa:

”1. Pidätysmääräys voidaan antaa sellaisista teoista, joista määräyksen antaneen valtion lainsäädännön mukaan voi seurata vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus tai turvaamistoimenpide, jonka enimmäispituus on vähintään 12 kuukautta, tai, jos rangaistustuomio on annettu tai turvaamistoimenpiteestä on tehty päätös, sellaisista rangaistustuomioista tai turvaamistoimenpiteistä, joiden pituus on vähintään neljä kuukautta.

2. Rajoittamatta 3 ja 4 kohdan soveltamista, luovuttamisen edellytyksenä on, että pidätysmääräyksen perusteena olevat teot ovat täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaan rikoksia niiden rikostunnusmerkistöstä tai kuvauksesta riippumatta.”

9. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 604 artiklan c alakohdassa määrätään seuraavaa:

”Sille, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen panee pidätysmääräyksen täytäntöön, voidaan asettaa seuraavia takeita:

– –

c) jos on painavia syitä uskoa, että etsityn henkilön perusoikeuksien suojelua saattaa kohdata todellinen uhka, täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi tarvittaessa vaatia lisätakeita etsityn henkilön kohtelusta hänen luovuttamisensa jälkeen ennen kuin se päättää pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta.”

10. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 611 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Jos kiinni otettu ilmoittaa suostuvansa luovuttamiseen, suostumus ja tarvittaessa nimenomainen luopuminen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun erityissääntöön vetoamisesta on annettava täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle täytäntöönpanovaltion kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

2. Valtioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta 1 kohdassa tarkoitettu suostumus ja mahdollinen erityissäännöstä luopuminen hankitaan tavalla, josta ilmenee asianomaisen antaneen ne vapaaehtoisesti ja täysin tietoisena tästä aiheutuvista seurauksista. Etsityllä henkilöllä on tätä varten oikeus käyttää oikeudellista avustajaa.

– –”

[6] Allekirjoitettu Roomassa 4.11.1950.

11. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 613 artiklan 2 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Jos täytäntöönpaneva oikeusviranomainen toteaa, että määräyksen antaneen valtion antamat tiedot ovat riittämättömiä luovuttamisesta päättämiseksi, sen on pyydettävä, että tarvittavat lisätiedot erityisesti 597 artiklan, 600–602 artiklan, 604 artiklan ja 606 artiklan osalta toimitetaan viipymättä, ja se voi määrätä tietojen vastaanottamiselle aikarajan – –.”

12. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklassa, jonka otsikko on ”Mahdollinen syytteeseenpano muista rikoksista”, määrätään seuraavaa:

”1. Yhdistynyt kuningaskunta ja unioni jäsenvaltionsa puolesta voivat kumpikin ilmoittaa lainvalvonta- ja oikeusyhteistyön erityiskomitealle [(jäljempänä erityiskomitea)] siitä, että henkilön suostumus syytteeseenpanoa, tuomitsemista tai säilöön ottamista varten vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemiseksi ennen kyseisen henkilön luovuttamista tehdystä, muusta kuin henkilön luovuttamisen perusteena olleesta rikoksesta katsotaan annetuksi muiden samanlaisen ilmoituksen antaneiden osalta, mikäli täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei jossain erityistapauksessa päätä luovuttamisesta tekemässään päätöksessä toisin.

2. Lukuun ottamatta 1 ja 3 kohdassa tarkoitettuja tapauksia, luovutettua henkilöä ei saa syyttää, tuomita tai muuten riistää häneltä vapautta ennen kyseisen henkilön luovuttamista tehdystä muusta kuin luovuttamisen perusteena olleesta rikoksesta.

3. Tämän artiklan 2 kohtaa ei sovelleta seuraaviin tapauksiin:

– –

b) rikoksesta ei voi seurata vapaudenmenetystä käsittävää rangaistusta tai turvaamistoimenpidettä;

– –

d) henkilö joutuu muun kuin vapaudenriiston käsittävän rangaistuksen tai toimenpiteen kohteeksi, mukaan lukien taloudellinen rangaistus tai taloudellisen rangaistuksen sijasta määrätty toimenpide, vaikka se voisikin rajoittaa hänen henkilökohtaista vapauttaan;

e) henkilö on 611 artiklan mukaisesti suostunut luovuttamiseensa sekä mahdollisesti luopunut erityissääntöön vetoamisesta;

f) henkilö on luovuttamisensa jälkeen nimenomaisesti luopunut erityissääntöön vetoamisesta tiettyjen hänen luovuttamistaan edeltäneiden rikosten osalta; luopumisilmoitus on annettava pidätysmääräyksen antaneen valtion toimivaltaiselle oikeusviranomaiselle ja kirjattava tämän valtion kansallisen lainsäädännön mukaisesti; luopumisilmoitus on annettava tavalla, josta ilmenee kyseisen henkilön antaneen sen vapaaehtoisesti ja täysin tietoisena sen seurauksista; tätä varten henkilöllä on oikeus käyttää oikeudellista avustajaa; ja

g) henkilön luovuttanut täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen antaa suostumuksensa tämän artiklan 4 kohdan mukaisesti.

4. Suostumusta koskeva pyyntö on toimitettava täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle, ja siihen on liitettävä 606 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut tiedot ja 606 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu käännös. Suostumus on annettava, jos rikoksesta, jonka perusteella sitä pyydetään, voitaisiin luovuttaa tämän osaston määräysten nojalla. Suostumus on evättävä 600 artiklassa mainituilla perusteilla, ja muutoin se voidaan evätä ainoastaan 601 artiklassa, 602 artiklan 2 kohdassa ja 603 artiklan 2 kohdassa mainituilla perusteilla. Päätös on tehtävä 30 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta. Pidätysmääräyksen antaneen valtion on annettava 604 artiklassa määrätyissä tilanteissa kyseisessä artiklassa määrätyt takeet.

B Irlannin oikeus

13. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen luovuttamismenettelystä säädetään ja se pannaan täytäntöön Irlannin oikeudessa eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä vuonna 2003 annetulla lailla (European Arrest Warrant Act 2003), jonka 22 §:ssä säädetään seuraavaa: Jollei tästä pykälästä muuta johdu, High Courtin on kieltäydyttävä luovuttamasta henkilöä tämän lain nojalla, jos se on vakuuttunut siitä, että pidätysmääräyksen antaneen valtion lainsäädännössä ei säädetä, että sille asiaankuuluvan pidätysmääräyksen nojalla luovutettua henkilöä vastaan ei panna vireille menettelyä, häntä ei tuomita tai oteta säilöön rangaistuksen tai vapaudenmenetystä koskevan määräyksen täytäntöönpanoa varten tai muuten rajoiteta hänen henkilökohtaista vapauttaan rikoksen johdosta ja henkilöä vastaan pannaan vireille menettely, hänet tuomitaan tai hänet otetaan säilöön rangaistuksen tai vapaudenmenetystä koskevan määräyksen täytäntöönpanoa varten tai hänen henkilökohtaista vapauttaan rajoitetaan muutoin rikoksen johdosta.

III Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

14. Valittajat LQ, NT ja RM ovat Yhdistyneessä kuningaskunnassa rikosoikeudenkäynnin kohteena petoksesta, johon he ovat väitetysti syyllistyneet yhtiön yhteisomistajina ja hallituksen jäseninä. Pidätysmääräyksessä kuvattu väitetty petollinen toiminta koskee virheellisten tietojen antamista ja tarpeettomien (ja toistuvien) korjaustöiden suorittamista, joista he veloittivat asianomaisilta kiinteistönomistajilta, lähinnä iäkkäiltä henkilöiltä, huomattavasti liikaa.

15. Reading Crown Court (Yhdistynyt kuningaskunta) antoi maaliskuussa 2021 varojen turvaamista koskevat päätökset sen varmistamiseksi, että kyseisen yhtiön sekä LQ:n, NT:n ja RM:n varat olisivat käytettävissä korvaukseksi väitetysti vahinkoa kärsineille osapuolille, jos valittajat todetaan syyllisiksi ja tuomitaan.[7] Kyseinen tuomioistuin totesi 5.8.2021, että LQ, NT ja RM eivät olleet noudattaneet varojen turvaamista koskevia päätöksiä, ja tuomitsi kunkin heistä poissaolevana oikeuden halventamisesta kuuden kuukauden vankeusrangaistukseen.

16. Portsmouth Magistrates' Courtin (Yhdistynyt kuningaskunta) oikeusviranomainen antoi 6.12.2022 kauppa- ja yhteistyösopimuksen perusteella kolme pidätysmääräystä, joissa vaadittiin LQ:n, NT:n ja RM:n luovuttamista, jotta heitä voitaisiin syyttää petoksista. Näissä pidätysmääräyksissä kyseinen viranomainen totesi, että koska varojen jäädyttämistä koskevien toimenpiteiden rikkominen ei ole Yhdistyneen kuningaskunnan oikeuden mukaan rikos, Reading Crown Courtin toteamus, jonka mukaan valittajat olivat rikkoneet varojen jäädyttämistä koskevaa

[7] Varojen turvaamista koskevissa päätöksissä kiellettiin yhtiön varojen sekä LQ:n, NT:n ja RM:n pankkitileihin ja moottoriajoneuvoihin liittyvien varojen luovuttaminen ja heidät velvoitettiin luovuttamaan tarvittavat tiedot kaikista Englannissa ja Walesissa tai niiden ulkopuolella olevista varoista.

päätöstä ja syyllistyneet oikeuden halventamiseen, ei tarkoita, että kyseiset toimet ovat rikoksia, joten on katsottava, että kyseiset pidätysmääräykset on annettu yksinomaan petoksesta syytteeseen asettamista varten. [8]

17. High Court (ylempi piirituomioistuin, Irlanti) hylkäsi 8.4.2024 antamallaan tuomiolla LQ:n, NT:n ja RM:n esittämän luovuttamisen vastustamista koskevan väitteen ja määräsi samana päivänä antamillaan määräyksillä heidät luovutettavaksi Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

18. LQ:lle, NT:lle ja RM:lle annettiin 5.6.2024 valituslupa Supreme Courtiin (ylin tuomioistuin, Irlanti), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin.

19. LQ, NT ja RM väittävät kyseisessä tuomioistuimessa, että heidän luovuttamisestaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan on kieltäydyttävä, koska se rikkoo eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä vuonna 2003 annetun lain 22 §:n 2 momentissa ja kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklassa vahvistettua erityissääntöä.

20. Valituksessaan valittajat väittivät, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulle rikoksen käsitteelle olisi annettava itsenäinen merkitys sen sijaan, että se perustuisi kansallisiin luokituksiin. Vaikka oikeuden halventamista ei Yhdistyneen kuningaskunnan oikeudessa pidetä rikoksena, valittajat väittävät, että menettelyn luonteen ja seuraamuksen ankaruuden perusteella se on luonteeltaan rikosoikeudellinen. He muistuttavat kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan tavoitteesta taata perusoikeuskirjan 47 artiklan mukainen oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. He väittävät, että rikoksen käsitteen tulkinnan on oltava yhdenmukainen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön ja erityisesti tuomiossa Engel [9] vahvistettujen kriteerien kanssa, joissa otetaan huomioon rikoksen luokittelu kansallisessa oikeudessa, sen luonne ja määrätyn seuraamuksen ankaruus. Valittajat korostavat, että kaksi viimeksi mainittua kriteeriä voivat itsessään riittää luokittelemaan menettelyn rikosoikeudelliseksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisesti, ja he tukeutuvat tuomioiden Kyprianou v. Kypros [10] ja Benham v. Yhdistynyt kuningaskunta [11] kaltaisiin tuomioihin ja väittävät, että määrättävän seuraamuksen perusteella oikeuden halventamista koskeva menettely voi kuulua Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan mukaisen suojan piiriin.

21. Vastapuoli puolestaan väittää, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artikla ei ole asianmukainen vertailukohta. Se väittää, että Euroopan ihmisoikeussopimuksessa edellytetään yhteistä kriteeriä rikossyytteiden määrittämiseksi sopimusvaltioissa mutta että kauppa- ja yhteistyösopimuksen ja puitepäätöksen 2002/584/YOS [12] luovuttamista koskevilla säännöksillä ja määräyksillä on eri tarkoitus, joka perustuu keskinäiseen luottamukseen ja kansallisten luokitusten kunnioittamiseen. Vastapuolen mukaan kaksoisrangaistavuuden periaate ja erityissääntö osoittavat, kuinka tärkeää on se, että kukin valtio luokittelee, onko teko rikos vai ei. Vastapuoli myöntää kuitenkin, että jos rikoksen käsitteelle olisi annettava itsenäinen merkitys,

[8] Tiedot oikeuden halventamisesta annetuista tuomioista sisältyvät kunkin pidätysmääräyksen f osaan, jossa todetaan seuraavaa: ”Varojen turvaamista koskevan päätöksen rikkominen ei ole rikos, joten se ei voi olla rikos, josta luovutetaan, eikä se näin ollen sisälly luetteloon rikoksista, joista luovutetaan. [– –] [Reading Crown Courtin tuomarin] toteamus, jonka mukaan vastaaja rikkoi varojen turvaamista koskevaa päätöstä ja syyllistyi siten oikeuden halventamiseen, ei ole tuomio, joten tämä määräys on vain syytetoimenpiteitä koskeva määräys.”

[9] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 8.6.1976, Engel ym. v. Alankomaat (CE:ECHR:1976:0608JUD000510071).

[10] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 15.12.2005, Kyprianou v. Kypros (CE:ECHR:2005:1215JUD007379701).

[11] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 10.6.1996, Benham v. Yhdistynyt kuningaskunta (CE:ECHR:1996:0610JUD001938092).

[12] Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 annettu neuvoston puitepäätös (EYVL 2002, L 190, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 annetulla neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS (EUVL 2009, L 81, s. 24; jäljempänä puitepäätös 2002/584).

Engel-tuomion viimeinen kriteeri eli seuraamuksen ankaruus voisi olla ongelmallinen sen näkökulmasta, koska kuuden kuukauden vankeusrangaistuksen määrääminen oikeuden halventamisesta johtaa todennäköisesti siihen, että se luokitellaan rikossyytteeksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella.

22. Tässä yhteydessä ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin katsoo, että valituksessa tulee esiin kauppa- ja yhteistyösopimuksen kolmannen osan VII osaston, erityisesti sen 625 artiklan 2 kohdan, tulkintaa koskeva kysymys. Käsiteltävän asian ytimessä on se, miten erityissääntöä sovelletaan silloin, kun pidätysmääräyksen antanut valtio ei luokittele vapaudenmenetykseen johtanutta tekoa rikokseksi tai siihen johtanutta menettelyä rikosoikeudelliseksi. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että tällä kysymyksellä on laajempi merkitys, erityisesti oikeuden halventamisen osalta. Monilla lainkäyttöalueilla, erityisesti common law -maissa, henkilöt voivat menettää vapautensa oikeuden halventamisesta joko pakkokeinona tai rangaistuksena ilman, että menettelyä luokitellaan rikosoikeudelliseksi tai että sen taustalla olevaa tekoa pidetään rikoksena. Tämän kysymyksen ratkaiseminen on siten ratkaisevan tärkeää määritettäessä, miten erityissääntöä on sovellettava, kun rajat ylittäviä täytäntöönpanomekanismeja käytetään kauppa- ja yhteistyösopimuksen yhteydessä. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, ettei unionin tuomioistuimella ole vielä ollut tilaisuutta lausua tästä kysymyksestä.

23. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, ettei ole mitään syytä epäillä Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaisten väitettä, jonka mukaan varojen jäädyttämistä koskevien toimenpiteiden rikkominen ei ole kyseisen valtion oikeuden mukaan rikos. Se korostaa myös, että Irlannissa – kuten Yhdistyneessä kuningaskunnassa – voi olla oikeuden siviilioikeudellisen halventamisen tilanteita, joissa voidaan määrätä määrättyjä vankeusrangaistuksia muussa kuin pelkästään pakottavassa tarkoituksessa. Se toteaa kuitenkin, ettei se ole saanut riittäviä perusteluja voidakseen päätellä, katsottaisiinko tällainen oikeuden halventaminen Yhdistyneessä kuningaskunnassa sovellettavien olosuhteiden kaltaisissa olosuhteissa rikosoikeudelliseksi tai siviilioikeudelliseksi. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin selittää, että tämän kysymyksen ratkaiseminen ei välttämättä ole tarpeen, jos unionin tuomioistuin vastaa ennakkoratkaisupyyntöön siten, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla rikoksen käsitteellä on itsenäinen merkitys.

24. Tässä tilanteessa Supreme Court päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Sovelletaanko kauppa- ja yhteistyösopimuksen [kolmannen osan] VII osaston luovuttamista koskevia määräyksiä ainoastaan rikossyytteisiin ja/tai rikoksista määrättäviin vapaudenmenetyksen käsittäviin rangaistuksiin/turvaamistoimenpiteisiin?

2) Tarkoitetaanko [kauppa- ja yhteistyösopimuksen] 625 artiklan 2 kohdassa, jossa määrätään, että lukuun ottamatta 625 artiklan 1 ja 3 kohdassa tarkoitettuja tapauksia ’luovutettua henkilöä ei saa syyttää, tuomita tai muuten riistää häneltä vapautta ennen kyseisen henkilön luovuttamista tehdystä muusta kuin luovuttamisen perusteena olleesta rikoksesta’, *rikoksella* 1) pidätysmääräyksen antaneen valtion lainsäädännössä määriteltyä rikosta vai 2) täytäntöönpanovaltion lainsäädännössä määriteltyä rikosta vai 3) onko sillä itsenäinen merkitys unionin oikeudessa?

3) Jos [kauppa- ja yhteistyösopimuksen] 625 artiklan 2 kohdassa olevalla termillä *'rikos'* on tällainen itsenäinen merkitys, mitkä ovat ne arviointiperusteet, joiden avulla voidaan määrittää, mikä on tällainen *rikos*?

4) Onko [perusoikeuskirjan] [47–50] artiklalla (joissa viitataan *'tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen'* (47 artikla), *'syytettyyn'* (48 artikla), *'rikokseen'* (49 artikla) ja *syytteeseen panoon 'rikoksesta'* (50 artikla)) ja/tai Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 ja 13 artiklalla (joissa viitataan *'rikossyytteeseen'* ja *'tehokkaaseen oikeussuojakeinoon'*) merkitystä tässä yhteydessä?

5) Onko kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohta esteenä luovuttamiselle tilanteessa, jossa henkilö on tuomittu kuuden kuukauden pituiseen vapaudenmenetykseen oikeuden halventamisesta mutta jossa luovuttamista ei ole pyydetty kyseisen rangaistuksen täytäntöönpanoa varten, koska pidätysmääräyksen antaneen valtion lainsäädännön mukaan oikeuden halventaminen luokitellaan siviilioikeudelliseksi rikkomiseksi, eikä sitä pidetä rikoksena tai rikosasiana?'

IV Asian käsittely unionin tuomioistuimessa

25. LQ, NT ja RM, Irlanti ja Euroopan komissio esittivät kirjallisia huomautuksia. Kyseiset osapuolet esittivät suulliset lausumansa 11.9.2025 pidetyssä istunnossa.

V Asian arviointi

26. Tämän ratkaisuehdotuksen rakenne on seuraavanlainen. Aloitan esittämällä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämien kysymysten järjestyksen ja sisäisen logiikan (A osa). Sen jälkeen siirryn niiden sisällön tarkasteluun, ja aloitan kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdan erityissäännön tulkinnasta ja perusoikeuksien merkityksestä tässä yhteydessä (B osa). Lopuksi tarkastelen kysymystä siitä, kuuluvatko kyseessä oleva teko ja seuraamus – eli oikeuden halventamisesta, joka on pidätysmääräyksen antaneen valtion lainsäädännössä luokiteltu siviilioikeuteen kuuluvaksi asiaksi, annettu vankeusrangaistus – kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan (C osa).

A Kansallisen tuomioistuimen esittämien kysymysten järjestys ja sisäinen logiikka

27. Mielestäni olisi hyödyllistä tarkastella neljää ensimmäistä kysymystä yhdessä ennen viidennen kysymyksen käsittelyä, sillä neljä ensimmäistä kysymystä näyttävät muodostavan käsitteellisen ja oikeudellisen kehyksen, jonka puitteissa viidettä kysymystä on käsiteltävä.

28. Neljässä ensimmäisessä kysymyksessä käsitellään sitä, sovelletaanko luovuttamismenettelyä vain rikosasioihin (ensimmäinen kysymys), miten kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu rikoksen käsite on ymmärrettävä (toinen ja kolmas kysymys) ja ovatko unionin tai Euroopan ihmisoikeussopimuksen perusoikeuksia koskevat normit merkityksellisiä tämän määrittämisessä (neljäs kysymys). Näin ollen voi olla asianmukaista, että unionin tuomioistuin tutkii neljää ensimmäistä kysymystä yhdessä, varsinkin kun ne muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, joka koskee ”rikoksen” tulkintaa ja perusoikeuksien merkitystä tässä yhteydessä.

29. Viidennellä kysymyksellään sen sijaan ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy lähinnä, onko kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohta esteenä luovuttamiselle tilanteessa, jossa henkilö on tuomittu kuuden kuukauden vankeusrangaistukseen oikeuden halventamisesta, mutta luovuttamista ei vaadita kyseisen rangaistuksen täytäntöönpanoa varten, koska pidätysmääräyksen antanut valtio luokittelee oikeuden halventamisen siviilioikeuteen kuuluvaksi eikä rikokseksi. Tämä kysymys koskee siis konkreettista tilannetta, jossa oikeuden halventamisesta – jonka pidätysmääräyksen antanut valtio luokittelee siviilioikeuteen kuuluvaksi – on määrätty vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus, ja siinä on kyse neljässä ensimmäisessä kysymyksessä mainitun tulkintakehyksen soveltamisesta.

30. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdan soveltaminen edellyttää kuitenkin, että vapaudenmenetyksen perusteena oleva teko – tässä tapauksessa oikeuden siviilioikeudellinen halventaminen, joka johtui varojen turvaamista koskevien päätösten noudattamatta jättämisestä ja josta määrättiin vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus – kuuluu kyseisessä määräyksessä tarkoitetun rikoksen käsitteen piiriin. Jos tämä teko ei sitä vastoin kuulu tämän käsitteen piiriin, erityissääntöä ei yksinkertaisesti sovelleta. Siinä tapauksessa ei ole tarpeen tutkia, onko tämä sääntö esteenä luovuttamiselle, koska sen soveltamisen oikeudelliset edellytykset eivät täyty.

31. Lopuksi on myös selvää, että viidettä kysymystä ei voida käsitellä tyhjiössä, koska se edellyttää, että kyseinen teko, eli oikeuden siviilioikeudellinen halventaminen, on jo luokiteltu kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuksi rikokseksi. Neljä ensimmäistä kysymystä koskevat juuri tämän luokittelun määrittämisperusteita.

32. Analyysini jakautuu näin ollen kahteen osaan: ensinnäkin erityissäännön ja kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun rikoksen käsitteen tulkinta ja toiseksi kyseisen tulkinnan seuraukset, kun kyseinen teko merkitsee oikeuden halventamista, joka luokitellaan siviilioikeuteen kuuluvaksi pidätysmääräyksen antaneessa valtiossa.

B Ensimmäinen, toinen, kolmas ja neljäs kysymys

33. Neljällä ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, rajoittuuko kauppa- ja yhteistyösopimuksen kolmannen osan VII osasto, jonka otsikko on ”Luovuttaminen”, ja erityisesti sen 625 artiklan 2 kohta rikossyytteisiin ja/tai rikoksista määrättäviin vapaudenmenetyksen käsittäviin rangaistuksiin tai turvaamistoimenpiteisiin; ja jos näin on, onko erityissäännössä tarkoitettua rikoksen käsitettä tulkittava (i) pidätysmääräyksen antaneen valtion lainsäädännön perusteella tai (ii) täytäntöönpanovaltion lainsäädännön perusteella tai (iii) itsenäisesti, ja jos näin on, millä kriteereillä, kun otetaan huomioon perusoikeuskirjan 47–50 artikla ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artikla.

34. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdan sanamuodosta ei nimenomaisesti ilmene, onko rikoksen käsite määriteltävä pidätysmääräyksen antaneen valtion lainsäädännön vai täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaisesti vai onko sitä tulkittava itsenäisesti. Siksi rikoksen käsitettä on tulkittava kauppa- ja yhteistyösopimuksen ja erityissäännön laajemman asiayhteyden valossa.

1. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen tulkinnan yleinen kehys

a) Kansainvälisen julkisoikeuden väline

35. Yhdistyneen kuningaskunnan eroamista Euroopan unionista koskevan siirtymäkauden päätyttyä Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisissä suhteissa sovelletaan kansainvälisiä sopimuksia, joista tärkein on kauppa- ja yhteistyösopimus. Kauppa- ja yhteistyösopimus on SEUT 217 artiklaan perustuva assosiaatiosopimus. Se on tehty pelkästään unionin nimissä, ei sekasopimuksena, eli jäsenvaltiot eivät ole sopimuspuolia. [13]

36. On laajalti tunnustettu, että kauppa- ja yhteistyösopimusta on tulkittava kansainvälisen julkisoikeuden välineenä. [14] Sopimus itsessään vahvistaa tämän näkemyksen. Sopimuksen 4 artiklan 2 kohdassa suljetaan pois velvollisuus tulkita kauppa- ja yhteistyösopimuksen määräyksiä kummankaan osapuolen kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Tulkintakehyksenä on näin ollen kansainvälinen julkisoikeus ja erityisesti Wienin yleissopimus. [15] Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 4 artiklan 1 kohdassa tämä todetaan nimenomaisesti, ja siinä vaaditaan, että sopimuksen määräyksiä on tulkittava vilpittömin mielin siinä tavanomaisessa merkityksessä, jossa niitä käytetään asiayhteydessään ja sopimuksen tarkoituksen ja päämäärän mukaan.

37. Lopuksi on todettava, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa määrätään, että sen määräyksillä ei pääsääntöisesti anneta suoraan yksityisille oikeuksia tai velvollisuuksia. Samassa määräyksessä määrätään kuitenkin nimenomaisesti kauppa- ja yhteistyösopimuksen kolmatta osaa koskevasta poikkeuksesta ”[Euroopan] unionin osalta”. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artikla, jossa vahvistetaan erityissääntö, kuuluu kolmannen osan VII osastoon, jonka otsikko on ”Luovuttaminen”. Tämä tarkoituksellinen sanamuoto osoittaa, että kolmannen osan määräyksillä voi olla unionin oikeusjärjestyksessä välitön oikeusvaikutus ja siten yksityiset voivat vedota niihin edellyttäen, että ne täyttävät unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä kansainvälisten sopimusten välittömälle oikeusvaikutukselle asetetut tavanomaiset kriteerit. [16] Toisin sanoen kauppa- ja yhteistyösopimuksen kolmannen osaan ja Euroopan unionin soveltamisalaan kuuluvat asiat voivat antaa yksityisille oikeuksia, joihin voidaan vedota kansallisissa tuomioistuimissa siitä huolimatta, että välitön oikeusvaikutus on yleisesti suljettu pois kauppa- ja yhteistyösopimuksen muissa osissa.

b) Vastavuoroinen yhteistyö, johon sovelletaan takeita

38. Unionin tuomioistuimen tuomiossa Alchaster I esittämät toteamukset ovat ratkaisevia erityissäännön ymmärtämiseksi. [17] Unionin tuomioistuin selvensi, että toisin kuin eurooppalaista pidätysmääräystä koskevassa järjestelmässä, joka perustuu jäsenvaltioiden keskinäiseen luottamukseen, kauppa- ja yhteistyösopimuksella otetaan käyttöön vastavuoroisen yhteistyön järjestelmä, johon sovelletaan takeita.

[13] Julkisasiamies Szpunarin ratkaisuehdotus Alchaster (C-202/24, EU:C:2024:559, 55 kohta).

[14] Ibid, 58 kohta; ks. myös julkisasiamies Biondin ratkaisuehdotus P&O North Sea Ferries ja P&O Ferries (C-413/24, EU:C:2025:490, 48 ja 49 kohta).

[15] Ks. vastaavasti tuomio 10.1.2006, IATA ja ELFAA (C-344/04, EU:C:2006:10, 40 kohta oikeuskäytäntöviitauksineen), jossa tuomioistuin muistutti, että Wienin yleissopimuksen 31 artiklan mukaan valtiosopimusta on tulkittava vilpittömässä mielessä ja antamalla valtiosopimuksessa käytetyille sanonnoille niille kuuluvassa yhteydessä niiden tavallinen merkitys, sekä valtiosopimuksen tarkoituksen ja päämäärän valossa.

[16] Ks. vastaavasti tuomio 30.9.1987, Demirel (12/86, EU:C:1987:400, 14 kohta) ja tuomio 26.5.2011, Akdas ym. (C-485/07, EU:C:2011:346, 67 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[17] Tuomio 29.7.2024, Alchaster (C-202/24, jäljempänä tuomio Alchaster I, EU:C:2024:649).

39. Tältä osin unionin tuomioistuin totesi, että Yhdistynyt kuningaskunta ei kuulu keskinäiseen luottamukseen perustuvaan järjestelmään, ja esitti yhteistyöjärjestelmien kolmitasoisen luokittelun: ensinnäkin ne unionin jäsenvaltiot, joissa keskinäinen luottamus on vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen perusta; toiseksi kolmannet maat, erityisesti tietyt Euroopan talousalueen valtiot, kuten Norja ja Islanti, joilla on erityissuhteet Euroopan unioniin; ja kolmanneksi muut kolmannet maat. Yhdistyneen kuningaskunnan osalta unionin tuomioistuin on todennut, että ”yhteistyön ei ole todettu perustuvan asianomaisten valtioiden välisen sen keskinäisen luottamuksen säilyttämiseen, joka oli olemassa ennen Yhdistyneen kuningaskunnan eroamista unionista”. [18] ”Yhdistynyt kuningaskunta ei etenkään kuulu eurooppalaiseen alueeseen, jolla ei ole sisäisiä rajoja ja jonka rakentaminen on mahdollista muun muassa keskinäisen luottamuksen periaatteen nojalla.” [19] Lisäksi kauppa- ja yhteistyösopimuksella käyttöön otetulla järjestelmällä ei luoda ”yhtä erityisiä” suhteita kuin ne, jotka on kuvattu näitä Euroopan talousalueen valtioita koskevassa aikaisemmassa oikeuskäytännössä. [20]

40. Tämä ero on perustavanlaatuinen sovellettaessa erityissääntöä, jonka täytäntöönpano eurooppalaista pidätysmääräystä koskevassa järjestelmässä edellyttää, että molemmat jäsenvaltiot toimivat keskinäisen luottamuksen pohjalta. Juuri tämän keskinäisen luottamuksen perusteella pidätysmääräyksen antanut valtio voi ottaa vastuun syytetoimenpiteistä tai tuomion täytäntöönpanosta sen jälkeen, kun luovuttaminen on hyväksytty. [21] Tämä keskinäinen luottamus takaa myös sen, että asianomaisten henkilöiden perusoikeuksia, myös perusoikeuskirjassa vahvistettuja oikeuksia, suojataan kansallisissa oikeusjärjestyksissä, joiden katsotaan kykenevän takaamaan yhdenveroisen ja tehokkaan suojan unionissa. [22]

41. Lisäksi tuomiossa Alchaster I unionin tuomioistuin korosti, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen mukainen luovutusjärjestelmä sisältää poikkeuksia ja yksilöllisiä ihmisoikeuksia koskevia takeita – mukaan lukien rikoksen poliittista luonnetta, kansalaisuutta ja perusoikeuksiin kohdistuvia riskejä koskevat poikkeukset ja takeet – joilla ei ole vastinetta eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä. [23] Näiden poikkeusten edellytyksenä ei ole rakenteellisten puutteiden toteaminen. [24]

42. Unionin tuomioistuin korosti erityisesti, että kauppa- ja yhteistyösopimus sisältää kyseisen sopimuksen 602, 603 ja 604 artiklan c alakohdassa määrättyjen kaltaisia poikkeuksia ja lisätakeita, joita ei ole puitepäätöksessä 2002/584. Tuomiossa Alchaster I korostetaan, että kauppa- ja yhteistyösopimus edellyttää, että tutkitaan tapauskohtaisesti etukäteen sovellettavat oikeudelliset takeet ja rajoitukset. [25] Tästä seuraa, että unionin tuomioistuinten on suoritettava yksilöllinen riskinarviointi perusoikeuskirjan valossa. Unionin tuomioistuin totesi, että tämä järjestelmä edellyttää täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen itsenäistä arviointia tukeutumatta yleiseen luottamusolettamaan. [26]

[18] Ibid. 71 kohta.

[19] Ibid. 70 kohta.

[20] Ibid.

[21] Tuomio, 24.9.2020, Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof (Erityissääntö) (C-195/20 PPU, EU:C:2020:749, 40 kohta).

[22] Tuomio 22.2.2022, Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Perheen yhtenäisyys – Jo myönnetty suojelu) (C-483/20, EU:C:2022:103, 27 kohta).

[23] Tuomion 72–74 kohta.

[24] Ks. tuomion 75 kohta.

[25] Tuomion 82 kohta.

[26] Tuomion 78–83 kohta.

43. Tämä ero vaikuttaa siihen, miten erityissääntö on ymmärrettävä: toisin sanoen se ei ole automaattinen olettama siitä, että pidätysmääräyksen antanut valtio noudattaa sääntöjä, vaan tae, jota täytäntöönpanoviranomaisen on aktiivisesti arvioitava ja varmistettava, kun se täyttää omat velvoitteensa varmistaa perusoikeuksien kunnioittaminen. Kuten unionin tuomioistuin korosti tuomiossa Alchaster I, kauppa- ja yhteistyösopimuksen 604 artiklan c alakohdassa annetaan täytäntöönpanoviranomaiselle nimenomaisesti valtuudet pyytää lisätakeita, jos on painavia syitä uskoa, että kyseisen henkilön perusoikeuksien suojelua saattaa kohdata todellinen uhka, jos hänet luovutetaan.[27]

2. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdan erityissäännön soveltamisala

44. Erityissääntö on osa valtioiden välistä rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskevaa tapaoikeutta.[28] Tätä normia koskevat määräykset sisältyvät useimpiin, ellei jopa kaikkiin, rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskeviin sopimuksiin.[29] Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa täsmennetään, että tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta ”luovutettua henkilöä ei saa syyttää, tuomita tai muuten riistää häneltä vapautta ennen kyseisen henkilön luovuttamista tehdystä muusta kuin luovuttamisen perusteena olleesta rikoksesta”.

45. Tämä määräys, joka koskee kyseisessä sopimuksessa vahvistettua erityissääntöä, vastaa puitepäätöksen 2002/584 27 artiklan sanamuotoa ja rakennetta.[30] Kuten unionin tuomioistuin selvensi tuomiossa Polydor ja RSO Records,[31] unionin oikeuden ja kansainvälisten sopimusten identtinen sanamuoto ei kuitenkaan merkitse automaattisesti tulkinnan yhtenäisyyttä. Tämä johtuu siitä, että kansainvälisen sopimuksen määräyksillä voi olla eri tavoitteet ja ne voivat toimia erilaisessa oikeudellisessa ja institutionaalisessa kontekstissa. Näin ollen erityissääntöä koskevaa oikeuskäytäntöä, joka on kehitetty eurooppalaisen pidätysmääräyksen osalta, ei voida automaattisesti soveltaa kauppa- ja yhteistyösopimuksen yhteydessä, koska tämä kehys korvaa keskinäisen luottamuksen – joka on olennainen osa aluetta, jolla ei ole sisäisiä rajoja – yhteistyöjärjestelmällä, johon sovelletaan takeita.[32] Sen sijaan kauppa- ja yhteistyösopimuksen mukaisen erityissäännön soveltamisala on määritettävä itse sopimuksen sanamuodon mukaisen, asiayhteyteen perustuvan ja teleologisen tulkinnan perusteella.[33]

46. Vaikka nyt käsiteltävässä asiassa ei ole kyse kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa vahvistetun erityissäännön, joka koskee Yhdistyneen kuningaskunnan ja kaikkien unionin jäsenvaltioiden välisiä luovutussuhteita, alueellisesta soveltamisalasta, on kuitenkin tarpeen tarkastella kyseisen säännön henkilöllistä, ajallista ja aineellista soveltamisalaa, joita tarkastelen seuraavaksi vuorotellen.

27 Tuomion 75 kohta.

28 Schabas, W.A, *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute*, 2. painos, Oxford University Press, Oxford, 2016, s. 1362–1366.

29 Luovuttamista koskeva mallisopimus (Model Treaty on Extradition), YK:n asiakirja A/RES/45/116, liite, 14 artikla ja rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista koskeva eurooppalainen yleissopimus, ETS nro 24, 14 artikla.

30 Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 1 kohta vastaa puitepäätöksen 2002/584 27 artiklan 1 kohtaa. Puitepäätöksen 2002/584 27 artiklan 2 kohta ja kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohta ovat sisällöltään identtiset. Puitepäätöksen 2002/584 27 artiklan 3 kohdassa säädetään poikkeuksesta, jossa erityissääntöä ei sovelleta, ja kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 3 kohdassa toistetaan lähes sanatarkasti kyseisen säännöksen sisältö. Puitepäätöksen 2002/584 27 artiklan 4 kohdan sisältö toistetaan olennaisilta osin kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 4 kohdassa, jossa määrätään menettelystä, jolla pidätysmääräyksen antanut valtio pyytää täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen suostumusta.

31 Tuomio 9.2.1982 (270/80, EU:C:1982:43, 14–16 kohta).

32 Ks. edellä 41 kohta.

33 Ks. edellä 37 kohta.

a) Henkilöllinen soveltamisala

47. Tuomiossa Leymann ja Pustovarov[34] unionin tuomioistuin totesi, että puitepäätöksen 2002/584 27 artiklan 2 kohdassa ilmaistu erityissääntö ”liittyy täytäntöönpanojäsenvaltion suvereniteettiin” ja ”etsityllä henkilöllä on säännön nojalla oikeus siihen, että häntä ei syytetä, tuomita tai muuten riistetä häneltä vapautta muusta kuin hänen luovuttamisensa perusteena olleesta rikoksesta”.[35] Tästä seuraa kaksi huomautusta. Unionin tuomioistuimen toteamus, jonka mukaan sääntö ”liittyy” *ja myös* ”henkilöllä on säännön nojalla” osoittaa säännön kaksinaisen luonteen: eurooppalaisen pidätysmääräyksen nojalla se toimii samanaikaisesti valtion suvereniteetin takeena ja etsityn henkilön subjektiivisena oikeutena, johon luovutettu henkilö voi vedota unionin oikeuden nojalla.

48. Tästä seuraa kysymys, koskeeko eurooppalaista pidätysmääräystä koskevassa oikeuskäytännössä vahvistettu kaksinainen luonne myös kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohtaa.

49. Suvereniteetin osalta kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa täsmennetään tältä osin, että syytteeseenpano ”muista rikoksista” edellyttää täytäntöönpanoviranomaisen suostumusta, mikä varmistaa sen, että täytäntöönpanovaltio säilyttää lopullisen määräysvallan luovuttamispäätöksensä oikeusvaikutuksista. Tämä kuvastaa puitepäätöksen 2002/584 yhteydessä kehitettyä suvereniteetin logiikkaa.

50. Henkilön oikeuksien osalta eurooppalaista pidätysmääräystä koskeva järjestelmä perustuu jäsenvaltioiden väliseen *vankkaan* keskinäiseen luottamukseen[36] erityisesti eurooppalaisella alueella, jolla ei ole sisäisiä rajoja.[37] Kuten unionin tuomioistuin on selittänyt,[38] tämä luottamus velvoittaa jokaisen jäsenvaltion – poikkeuksellisia olosuhteita lukuun ottamatta – olettamaan, että muut jäsenvaltiot noudattavat unionin oikeutta ja erityisesti perusoikeuksia.[39] Tämä unionin oikeuden noudattamista koskeva perusolettama mahdollistaa menettelyjen järkeistämisen sen sijaan, että tukeuduttaisiin yksittäisiin takeisiin tai hyväksyntämekanismeihin.

51. Sen sijaan kauppa- ja yhteistyösopimuksen kolmas osa perustuu yhteistyöhön rikosoikeuden alalla, kuten unionin tuomioistuin selvästi täsmensi tuomiossa Alchaster I. Se totesi, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen johdanto-osan 23 perustelukappaleen ja 1 artiklan mukaan kyseisellä sopimuksella pyritään vahvistamaan sekä unionin että Yhdistyneen kuningaskunnan turvallisuutta mahdollistamalla yhteistyö rikosten ennalta estämisessä, tutkimisessa, paljastamisessa ja rikoksiin liittyvissä syytetoimissa sekä rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanossa.[40] Tämä tavoite on kirjattu kauppa- ja yhteistyösopimuksen kolmanteen osaan, kuten kauppa- ja yhteistyösopimuksen 522 artiklan 1 kohdassa vahvistetaan.[41] Lisäksi

[34] Ks. tuomio 1.12.2008 (C-388/08, EU:C:2008:669, 43 ja 44 kohta).

[35] Tämä sanamuoto toistuu identtisenä 24.9.2020 annetun tuomion, Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof (Erityissääntö) (C-195/20 PPU, EU:C:2020:749), 39 kohdassa. Kyseisen tuomion 40 kohdassa selitetään toimivallan ulottuvuutta, joka edellyttää, että pidätysmääräyksen antanut valtio pyytää täytäntöönpanovaltion suostumusta sen toimivallan kunnioittamiseksi, mutta siinä ei rajoiteta tuomioistuimen kyseisessä kohdassa vahvistamaa säännön kaksinaista luonnetta.

[36] Katso tuomio 10.11.2016, Poltorak (C-452/16 PPU, EU:C:2016:858, 25 kohta). Tämä järjestelmä perustuu jäsenvaltioiden väliseen vankkaan keskinäiseen luottamukseen erityisesti vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen yhteydessä. Olettamana on, että kukin jäsenvaltio noudattaa perusoikeuksien suojelua koskevia yhteisiä normeja, mikä mahdollistaa yksinkertaistetut menettelyt, jotka perustuvat pikemminkin institutionaaliseen yhteistyöhön kuin yksilölliseen suostumukseen.

[37] Ks. tuomio Alchaster I, 63 ja 70 kohta.

[38] Ibid., 24–27 kohta.

[39] Ks. tuomio 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 78 kohta).

[40] Ks. tuomio Alchaster I, 40 ja 41 kohta.

[41] Ibid. 41 kohta.

kauppa- ja yhteistyösopimuksen 524 artiklan 1 kohdassa todetaan, että tällainen yhteistyö perustuu Euroopan unionin, Yhdistyneen kuningaskunnan ja jäsenvaltioiden demokratian kunnioittamiseen, oikeusvaltioperiaatteeseen ja muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattujen perusoikeuksien suojeluun.[42]

52. Vaikka kauppa- ja yhteistyösopimuksella pyritään tarjoamaan yksityisille korkeatasoiset takeet, jotka ovat verrattavissa Euroopan unionissa taattuihin takeisiin, se toimii, kuten jo totesin,[43] vastavuoroisen yhteistyön, johon sovelletaan takeita, pohjalta eikä keskinäisen luottamuksen pohjalta. Sen varmistaminen, että perusoikeuksia suojataan tehokkaasti, edellyttää näin ollen, että kauppa- ja yhteistyösopimukseen ja erityisesti sen 625 artiklan 2 kohtaan sisältyvät takeet pannaan täysimääräisesti täytäntöön ja että niitä sovelletaan luovuttamismenettelyn operatiivisina takeina.

53. Tämä osoittaa, että erityissääntö, vaikka se onkin muotoiltu menettelylliseksi takeeksi, toimii käytännössä välineenä, jota täytäntöönpanoviranomaisen on aktiivisesti sovellettava varmistaakseen, että se täyttää suojelutehtävänsä erityisesti perusoikeuksia koskevien velvoitteiden valossa. Näin ollen kauppa- ja yhteistyösopimuksen yhteydessä erityissäännön yksilön oikeuksia koskeva ulottuvuus korostuu, koska keskinäisen luottamuksen puuttuminen[44] pakottaa täytäntöönpanoviranomaisen tarkistamaan ennen luovuttamista, että tätä sääntöä on noudatettu, ja tarvittaessa pyytämään lisätakeita kauppa- ja yhteistyösopimuksen 604 artiklan c alakohdan nojalla.

54. Tästä seuraa, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa vahvistettu erityissääntö olisi ymmärrettävä siten, että se on luonteeltaan kaksitahoinen samoin kuin puitepäätöksessä 2002/584 vahvistettu erityissääntö: se ilmentää täytäntöönpanoviranomaisen suvereniteettia ja antaa Euroopan unionin alueella luovutetulle henkilölle oikeuden siihen, ettei häntä syytetä, tuomita tai muuten riistetä häneltä vapautta muusta kuin hänen luovuttamisensa perusteena olleesta rikoksesta.

b) Ajallinen soveltamisala

55. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen mukainen luovuttamismenettely sisältää useita eri menettelyvaiheita, joihin kuuluvat luovuttamispyynnön tarkastelu, luovuttamispäätöksen (tai luovuttamatta jättämistä koskevan päätöksen) täytäntöönpano ja suostumusmenettely. Sovellettavat oikeudelliset takeet voivat vaihdella menettelyn vaiheen mukaan. Siksi on tärkeää selventää kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdan ajallinen soveltamisala ja sen suhde 625 artiklan 3 kohdan g alakohdassa ja 4 kohdassa määrättyyn myöhempään suostumusmenettelyyn.

56. Ajallisen soveltamisalan osalta on todettava, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohtaa sovelletaan ennen luovuttamista ja sen edellytyksenä: se on osa luovuttamisen laillisuutta sääntelevää oikeudellista kehystä. Sitä vastoin kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 3 kohdan g alakohdassa ja 4 kohdassa tarkoitettua suostumusmenettelyä sovelletaan luovuttamisen jälkeen. Se on mekanismi, jonka avulla pidätysmääräyksen antanut valtio voi luovuttamisen jälkeen pyytää täytäntöönpanovaltion suostumusta syytetoimien soveltamisalan laajentamiseen muihin rikoksiin.

[42] Ibid. 42 kohta.

[43] Edellä 41 kohta.

[44] Edellä 42 kohta.

57. Unionin tuomioistuimen tuomiossa Alchaster I esittämien perustelujen valossa täytäntöönpanoviranomaisen on suoritettava ennakkotarkastus varmistaakseen, että luovuttamisen jälkeinen kohtelu on erityissäännön mukainen. Näin ollen kysymykseen siitä, sovelletaanko erityissääntöä nyt käsiteltävässä asiassa, on vedottava ennen luovuttamista, kun täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin arvioi asiaa perusoikeuskirjan valossa.

58. Tästä seuraa, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 3 kohdan g alakohdassa ja 4 kohdassa tarkoitettu suostumusmekanismi ja peruskirjan valossa tehtävä arviointi, sellaisena kuin niitä sovelletaan erityissääntöön, ovat kaksi eri kysymystä. Suostumusmenettely tapahtuu luovuttamisen jälkeen: se käynnistyy, kun pidätysmääräyksen antanut valtio pyytää virallisesti luovuttamisen soveltamisalan laajentamista, jotta luovutettu henkilö voidaan asettaa syytteeseen ”muista rikoksista”.[45] Sitä vastoin täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen ennakkotarkastus tapahtuu ennen luovuttamista, ja se koskee kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa määrättyä perustavanlaatuista taetta, eli sitä, että henkilöä ei saa syyttää, tuomita tai riistää häneltä vapautta muista kuin hyväksytyistä rikoksista eli muista kuin pidätysmääräyksessä mainituista rikoksista. Kyse on välittömästä ja etukäteen annettavasta suojasta; se on osa sitä, mikä tekee luovuttamispäätöksestä laillisen.

59. Tätä päättelyä ei kyseenalaisteta tuomiota Leymann ja Pustovarov[46] ja tuomiota Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof (Erityissääntö)[47] koskevassa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, koska molemmissa tuomioissa lähtökohtana on se, että luovuttaminen oli jo tapahtunut ja että luovutettu henkilö oli pidätysmääräyksen antaneen valtion lainkäyttöalueella. Kyseisissä tuomioissa unionin tuomioistuin arvioi erityissääntöä luovuttamisen jälkeisten pyyntöjen yhteydessä: pidätysmääräyksen antanut valtio oli pyytänyt suostumusta siihen, että luovutettu henkilö voidaan asettaa syytteeseen muista rikoksista.

60. Tuomiossa F[48] ei myöskään ollut kyse siitä, sovellettiinko erityissääntöä – mitä ei kiistetty – vaan pikemminkin siitä, mitä menettelyllisiä takeita edellytettiin täytäntöönpanovaltion osalta. Ennakkoratkaisukysymys koski sitä, voitiinko kansallisessa lainsäädännössä säätää muutoksenhausta, jolla lykätään täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen päätöstä antaa suostumuksensa uuden syytteen nostamiseen. Toisin sanoen tuomiossa F täytäntöönpanosta vastaavan tuomioistuimen arviointi tapahtui vasta luovuttamisen jälkeen suostumusmenettelyn yhteydessä. Täytäntöönpanoviranomaisen rooli rajoittui myöhempään suostumusta koskeva päätökseen sen jälkeen, kun alkuperäinen luovuttaminen oli jo pantu täytäntöön.

61. Koska nämä tuomiot koskevat oikeudellista tilannetta, jossa luovuttaminen on jo tapahtunut, ne eivät sovellu tilanteisiin, joissa täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei ole vielä päättänyt henkilön luovuttamisesta. Tämä ero vahvistaa sen, että eurooppalaista

[45] Tätä ei pidä sekoittaa kauppa- ja yhteistyösopimuksen 611 artiklan mukaiseen erilliseen suostumukseen, jonka mukaan etsitty henkilö voi suostua nopeaan luovuttamiseen luopumalla tietyistä menettelyllisistä takeista. Nämä kaksi mekanismia ovat käsitteellisesti erilaiset: ensimmäinen koskee syytetoimien ulottuvuutta luovuttamisen jälkeen, kun taas toinen koskee luovuttamisen toteuttamistapaa.

[46] Tuomio 1.12.2008 (C-388/08 PPU, EU:C:2008:669).

[47] Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, joka koskee erityissääntöä eurooppalaisen pidätysmääräyksen yhteydessä, tarkasteltua oikeudellista tilannetta – jossa henkilö on jo luovutettu ja jossa pidätysmääräyksen antaneen valtion on noudatettava täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen asettamia rajoja – ei ole vielä tullut esiin nyt käsiteltävässä asiassa. Unionin tuomioistuimen 24.9.2020 antaman tuomion (C-195/20 PPU, EU:C:2020:749, 40 kohta) perusteluissa edellytetään, että luovuttaminen on jo tapahtunut. Unionin tuomioistuimen mainitsema ”loukkaaminen” edellyttää, että täytäntöönpanovaltio on luovuttanut säilöönotetun henkilön ja että pidätysmääräyksen antaneella valtiolla on nyt mahdollisuus toimia kyseiseen henkilöön nähden luovuttamispäätöksessä asetetuissa rajoissa. Sitä vastoin täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on ennen luovuttamista tarkistettava, onko olemassa todellinen vaara siitä, että pidätysmääräyksen antanut valtio ei noudata näitä rajoja luovuttamisen jälkeen ja rikkoo siten erityissääntöä.

[48] Ks. tuomio 30.5.2013 (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358).

pidätysmääräystä koskevaa oikeuskäytäntöä, joka koskee luovuttamisen jälkeistä suostumusta, ei voida automaattisesti soveltaa kauppa- ja yhteistyösopimuksessa määrättyyn luovuttamista edeltävään vaiheeseen.

62. Nyt käsiteltävässä asiassa täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei ole vielä päättänyt henkilön luovuttamisesta. Kun etsitty henkilö esittää vastaväitteen luovuttamista edeltävässä menettelyssä, kuten nyt käsiteltävässä asiassa, syntyy ratkaiseva ajallinen ja menettelyllinen ero. Tällaisissa ennen luovuttamista esitetyissä vastaväitteissä henkilön vaatimus ei koske luovuttamisen soveltamisalan laajentamista jälkikäteen, vaan sitä, pitäisikö luovuttaminen ylipäätään hyväksyä. Näin ollen, kun kauppa- ja yhteistyösopimuksen nojalla esitetään väite, jonka mukaan luovuttaminen mahdollistaisi sen, että henkilöä voitaisiin syyttää tai häneltä voitaisiin riistää vapaus muusta kuin pidätysmääräyksessä mainitusta rikoksesta, väitettä on välttämättä arvioitava *ennen* luovuttamista ja se koskee itse luovuttamispäätöksen laillisuutta.

63. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla erityissäännöllä suojataan henkilöitä mielivaltaiselta tai ennakoimattomalta vapaudenmenetykseltä, mikä on olennainen osa vapautta ja laillisuutta koskevia oikeuksia, varmistamalla, että syytteeseenpanoa, tuomitsemista tai vapaudenmenetystä ei voida toteuttaa muista kuin täytäntöönpanoviranomaisen hyväksymistä rikoksista. Se on näin ollen olennainen menettelyllinen tae, joka liittyy läheisesti vapautta ja laillisuutta koskeviin oikeuksiin.

64. Yhtäältä kauppa- ja yhteistyösopimuksen 611 artiklan 2 kohdan sanamuoto vahvistaa tämän luonteen: siinä edellytetään, että tästä säännöstä luopuminen tehdään ”vapaaehtoisesti ja täysin tietoisena tästä aiheutuvista seurauksista”. Tällainen sanamuoto on tyypillinen säännöksille tai määräyksille, jotka koskevat luopumista olennaisista menettelyllisistä takeista, kuten puolustautumisoikeuksista tai oikeudesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.[49]

65. Toisaalta systemaattisesta näkökulmasta erityissääntö toimii menettelyllisenä suojana, joka konkretisoi perusoikeuskirjassa vahvistetut oikeudet, kuten oikeuden vapauteen (6 artikla),[50] oikeuden tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin (47 artikla) sekä laillisuusperiaatteen ja rangaistusten ennakoitavuuden periaatteen (49 artiklan 1 kohta).[51] Vaikka kyseessä ei ole perusoikeuskirjassa nimenomaisesti vahvistettu itsenäinen oikeus, se on verrattavissa keskeisiin menettelyllisiin takeisiin, kuten oikeuteen oikeusapuun tai oikeuteen olla läsnä oikeudenkäynnissä.

66. Erityisesti perusoikeuskirjan 47 artiklassa, jossa toistetaan tehokkaan oikeussuojan periaate, määrätään, että kansallisten tuomioistuinten on voitava tehdä kaikki tarpeellinen välittömästi sovellettavien unionin oikeuksien täyden tehokkuuden takaamiseksi.[52] Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa, joka on unionin oikeuteen kuuluva olennainen

[49] Ks. analogisesti luopuminen oikeudesta olla läsnä oikeudenkäynnissä, minkä unionin tuomioistuimen tunnusti tuomiossa Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, 49 kohta) ja mikä ilmenee nimenomaisesti eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 9.3.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/343 (EUVL 2016, L 65, s. 1) 8 artiklan 2 kohdasta.

[50] Ks. esim. määräys 24.3.2016 (No 175/16), jossa Bundesverfassungsgericht (liitovaltion perustuslakituomioistuin, Saksa) katsoi, että luovuttaminen, jossa ei varmisteta erityissäännön noudattamista, rikkoo henkilökohtaista vapautta koskevaa perusoikeutta. Lisäksi, jos täytäntöönpaneva oikeusviranomainen kieltäytyy tutkimasta, täyttyvätkö erityissääntöä koskevat vaatimukset, rikotaan oikeutta tehokkaaseen oikeussuojaan.

[51] Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perusoikeuskirjan 49 artiklan 1 kohtaan sisältyvän nullum crimen, nulla poena sine lege -periaatteen mukaan rikosoikeudellisten säännösten on oltava tiettyjen saatavuutta ja ennustettavuutta koskevien vaatimusten mukaisia sekä rikoksen että seuraamuksen määrittelemisen osalta (ks. tuomio 11.6.2020, Prokuratura Rejonowa w Słupsku, C-634/18, EU:C:2020:455, 47 ja 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[52] Ks. vastaavasti tuomio 26.7.2017, Sacko, C-348/16, EU:C:2017:591, 31 kohta ja tuomio 25.7.2018, Alheto, C-585/16, EU:C:2018:584, 114 kohta.

menettelyllinen tae,[53] annetaan tällainen oikeus. Täytäntöönpanosta vastaavalla oikeusviranomaisella on näin ollen oltava toimivalta ja velvollisuus varmistaa, että tätä noudatetaan kieltäytymällä luovuttamisesta tai vaatimalla sitovia vakuutteluja silloin, kun tämän taen rikkominen on todennäköistä. Kansallinen sääntö tai käytäntö, joka estää kyseistä viranomaista käyttämästä tätä toimivaltaa, heikentäisi unionin oikeuden tehokkuutta ja olisi ristiriidassa perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa.[54] Perusoikeuskirjan 47 artiklassa edellytetään siten, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohta on täytäntöönpanokelpoinen tuomioistuimessa, ja siinä annetaan täytäntöönpanoviranomaiselle toimivalta varmistaa sen noudattaminen.

c) Aineellinen soveltamisala

67. Mielestäni kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun erityissäännön aineellinen soveltamisala käsittää kaksi erillistä, mutta toisiinsa liittyvää ulottuvuutta. Ensimmäinen koskee rikoksen käsitteen määritelmää, joka voidaan määritellä pidätysmääräyksen antaneen valtion lainsäädännön tai täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaisesti tai itsenäisesti sopimuksen perusteella. Toinen ulottuvuus koskee luovuttamispäätöksessä tarkoitettuja rikoksia, joilla määritellään syytteeseenpanon, joka lain mukaan voi seurata luovutusta, aineelliset rajat.

1) Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu rikoksen käsite

68. Irlanti ja komissio väittävät, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklassa tarkoitetun rikoksen käsitteen tavanomainen merkitys rajoittuu rikoksiin, jotka pidätysmääräyksen antaneen valtion lainsäädännössä on luokiteltu rikoksiksi. Irlanti korosti istunnossa kaksoisrangaistavuuden säännön systeemistä merkitystä vertailukelpoisena takeena. Irlannin mukaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaa koskevaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön ei voida vedota, koska kyseisessä oikeuskäytännössä kehitetään itsenäinen rikossyytteen käsite oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin yhteydessä eikä luovuttamismenettelyn yhteydessä.

69. Komissio lisää, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklassa tarkoitetulla rikoksen käsitteellä on oltava yksi ainoa merkitys koko määräyksessä, eli 2 ja 4 kohdassa, ja että sillä voidaan tarkoittaa ainoastaan pidätysmääräyksen antaneen valtion määrittelemiä rikoksia. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen kolmannen osan useissa määräyksissä viitataan nimenomaisesti ”rikossyytteeseen” tai ”rikokseen – – rikoslainsäädäntönsä mukaan”, ja sen 599 artiklassa määritellään kaksoisrangaistavuuden sääntö näillä termeillä.

70. Mielestäni tällaista suppeaa tulkintaa ei pitäisi hyväksyä. Ensinnäkin kauppa- ja yhteistyösopimus on erottamaton osa unionin oikeusjärjestystä,[55] ja sen vuoksi sen tulkinta on oltava yhdenmukainen perusoikeuskirjan kanssa, jota sovelletaan aina, kun jäsenvaltiot toimivat

[53] Ks. jäljempänä 70 kohta.

[54] Ks. vastaavasti tuomio 29.7.2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626, 72–75 kohta).

[55] Ks. vastaavasti tuomio 30.4.1974, Haegeman (181/73, EU:C:1974:41, 5 kohta); tuomio 16.6.1998, Racke (C-162/96, EU:C:1998:293, 41 kohta); tuomio 25.2.2010, Brita (C-386/08, EU:C:2010:91, 39 kohta) ja tuomio 27.2.2018, Western Sahara Campaign UK (C-266/16, EU:C:2018:118, 46 kohta). Koska kauppa- ja yhteistyösopimus tehtiin Euroopan unionin ja Euroopan atomienergiayhteisön sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan välisen kauppa- ja yhteistyösopimuksen sekä turvallisuusluokiteltujen tietojen vaihtoon ja suojaamiseen sovellettavia turvallisuusmenettelyjä koskevan Euroopan unionin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan välisen sopimuksen tekemisestä unionin puolesta 29.4.2021 annetulla neuvoston päätöksellä (EU) 2021/689 (EUVL 2021, L 149, s. 2) SEUT 217 artiklan nojalla, unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan se on unionin toimielinten toimi ja osa unionin oikeutta.

unionin oikeuden soveltamisalalla, myös kauppa- ja yhteistyösopimuksen kolmannen osan mukaisissa luovuttamismenettelyissä. Tästä seuraa, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua erityissääntöä on tulkittava perusoikeuskirjaa kunnioittaen. Erityisesti perusoikeuskirjan 6 artiklassa vahvistettu oikeus vapauteen, perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistettu oikeus tehokkaaseen oikeussuojaan ja perusoikeuskirjan 49 artiklan 1 kohdassa vahvistettu laillisuusperiaate ja rangaistusten ennakoitavuuden periaate edellyttävät, että erityissäännöllä annettu suoja ei rajoitu rikoksiin, jotka pidätysmääräyksen antanut valtio on muodollisesti luokitellut ”rikosoikeudellisiksi”, vaan ulottuu kaikkiin tekoihin tai menettelyihin, jotka ovat luonteeltaan rikosoikeudellisia tai joilla on rikosoikeudellisia vaikutuksia.

71. Tämä edellyttää siis, että rikoksen käsitettä tulkitaan itsenäisesti, kuten unionin tuomioistuin on vahvistanut tuomiota Bonda koskevassa oikeuskäytännössä,[56] joka heijastaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kehittämiä Engel-kriteereitä[57] (jäljempänä Bonda-kriteerit), joilla tuomioistuin vahvisti kolmivaiheisen testin sen määrittämiseksi, onko seuraamus ”luonteeltaan rikosoikeudellinen”: i) rikoksen luonnehdinta kansallisessa oikeudessa; ii) rikoksen luonne ja iii) seuraamuksen ankaruus. Tällä lähestymistavalla varmistetaan, että vapaudenmenetystä ei voida sulkea erityissäännön suojan ulkopuolelle pelkästään sillä perusteella, että kansallisessa järjestelmässä seuraamus luokitellaan ”siviilioikeudelliseksi”, ”hallinnolliseksi” tai ”kurinpidolliseksi”. Toisin sanoen kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohtaa ei voida tulkita tavalla, joka sulkisi sen soveltamisalan ulkopuolelle teot ja seuraamukset, joita säännellään perusoikeuskirjassa turvatuilla oikeuksilla.[58]

72. Toiseksi, kuten kauppa- ja yhteistyösopimuksen 4 artiklan 1 kohdassa todetaan, Wienin yleissopimuksen 31 artiklan 1 kohdan mukaan valtiosopimuksen määräyksiä on tulkittava vilpittömin mielin siinä tavanomaisessa merkityksessä, jossa niitä käytetään asiayhteydessään ja sopimuksen tarkoituksen ja päämäärän mukaan. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa olevan erityissäännön tarkoituksena ja päämääränä on suojata etsittyä henkilöä siltä, että häntä syytetään, hänet tuomitaan tai muuten riistetään häneltä vapaus teoista, joita täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei ole tutkinut. Suppea tulkinta, joka perustuu yksinomaan pidätysmääräyksen antaneen valtion muodolliseen luokitukseen,

[56] Tuomio 5.6.2012, C-489/10, EU:C:2012:319, 37 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

[57] Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen rikossyytteen itsenäisellä tulkinnalla vältetään mielivaltaiset poissulkemiset perustakeiden soveltamisalasta. Tuomiossa Engel ym. v. Alankomaat (CE:ECHR:1976:0608JUD000510071) Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi, että menettelyn ”rikosoikeudellinen” luonne ei voi riippua yksinomaan valtion luokittelusta, koska muuten valtiot voisivat kiertää Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan yksinkertaisesti luokittelemalla rangaistustoimenpiteet uudelleen ”kurinpidollisiksi”. Siksi se laati edellä mainitut kolme kriteeriä. Tämä logiikka vahvistettiin tuomiossa Öztürk v. Saksa (21.2.1984, CE:ECHR:1984:0221JUD 000854479), jossa menettelyt, jotka oli muodollisesti luokiteltu ”hallinnollisiksi”, kuuluivat kuitenkin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan soveltamisalaan niiden rankaisevan ja ennaltaehkäisevän tarkoituksen vuoksi.

[58] Vaikka kauppa- ja yhteistyösopimuksen kolmannen osan perustana on, kuten unionin tuomioistuin on selventänyt tuomiossa Alchaster I (40–43 kohta), yhteistyö rikosoikeuden ja lainvalvonnan alalla, tämä asiayhteyteen liittyvä seikka ei rajoita kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa olevan rikoksen käsitteen tulkintaa vain rikoksiin, jotka on muodollisesti luokiteltu rikosoikeudellisiksi kansallisessa oikeudessa. Kolmannen osan yleisenä tavoitteena on määrittää mekanismin soveltamisala eli yhteistyö rikosasioissa, mutta ei siihen sisältyvien suojatakeiden merkitystä. Näin ollen nämä takeet voivat ulottua myös seuraamuksiin, joita ei ole kansallisessa luokituksessa muodollisesti määritelty rikosoikeudellisiksi mutta jotka ovat kuitenkin luonteeltaan rikosoikeudellisia, kun otetaan huomioon niiden tarkoitus, ankaruus tai ennaltaehkäisevä luonne.

heikentäisi tämä takeen tehokkuutta huomattavasti,[59] erityisesti luovuttamista edeltävien vastaväitteiden yhteydessä. Koska kauppa- ja yhteistyösopimus ei nimenomaisesti perustu keskinäiseen luottamukseen vaan vastavuoroiseen yhteistyöhön, johon sovelletaan takeita, jos täytäntöönpanoviranomainen soveltaisi ”sokeasti” pidätysmääräyksen antaneen valtion luokitusta, henkilön suojelu voisi heikentyä juuri silloin, kun täytäntöönpanoviranomaisen päätöksen seuraukset ovat merkittävimmät kyseisen henkilön oikeuksien kannalta, eli ennen luovuttamista, kun täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei ole vielä päättänyt, suojataanko näitä oikeuksia riittävästi. Toisin sanoen kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa vahvistetun erityissäännön tehokkuus edellyttää, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen säilyttää kykynsä arvioida itsenäisesti, onko kyseessä oleva seuraamus luonteeltaan rikosoikeudellinen, sen sijaan että se yksinkertaisesti tukeutuisi pidätysmääräyksen antaneen valtion luokitukseen. Vastaavasti itsenäinen tulkinta varmistaisi myös kauppa- ja yhteistyösopimuksen 524 artiklan 2 kohdan tehokkuuden.[60]

73. Komission väite, että sen lähestymistapa suojaa perusoikeuksia yhtä tehokkaasti ilman, että rikoksen käsitteelle vaaditaan itsenäistä määritelmää, jättää huomiotta sen tosiasian, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu erityissäännös itsessään tarjoaa olennaisen menettelyllisen takeen perusoikeuksien turvaamiseksi, mikä varmistaa, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen määrittelee tarkasti sallimansa mahdollisen vapaudenmenetyksen oikeudelliset rajat ja siten kunnioittaa oikeutta vapauteen, tehokasta oikeussuojaa, laillisuusperiaatetta ja rangaistusten ennakoitavuuden periaatetta. Jos rikoksen käsitteen tulkinta jätettäisiin kansallisen luokituksen varaan, täytäntöönpanosta vastaava viranomainen ei enää kykenisi valvomaan myönnetyn suojan rajoja ja etsitty henkilö voisi menettää vapautensa tai häntä voitaisiin rangaista teoista, joita ei mainita luovuttamispäätöksessä. Rikoksen käsitteen itsenäinen määritelmä, jota ohjaavat Bonda-kriteerit ja jossa keskitytään siihen, onko sen seuraamus luonteeltaan rikosoikeudellinen, on siis välttämätön näiden perusoikeuksien turvaamiseksi.[61]

74. Sen argumentin osalta, jonka mukaan kauppa- ja yhteistyösopimuksen laatiminen itsessään tukee laajempaa tulkintaa, on todettava, että kolmannen osan muissa määräyksissä, kuten 598 artiklan a kohdassa, 600 artiklan a kohdassa ja 601 artiklan d kohdassa, viitataan nimenomaisesti ”syytetoimenpiteisiin” tai ”rikokseen – – rikoslainsäädäntönsä mukaan”, ja sen 599 artiklassa määritellään kaksoisrangaistavuuden sääntö näillä termeillä. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa käytetään kuitenkin yleisluontoista käsitettä ”rikos”

[59] Tämä on unionin tuomioistuimen laajemman oikeuskäytännön mukaista. Unionin tuomioistuin totesi 14.11.2013 antamassaan tuomiossa Baláž (C-60/12, EU:C:2013:733, 35 kohta), että puitepäätöksen 2002/584 tehokkaan vaikutuksen takaamiseksi ratkaisevaa ei ole se, millä tavoin jäsenvaltiot luokittelevat rangaistavat teot tulkittaessa säännöksiä, jotka koskevat toimivaltaa rikosasioissa. Samoin 27.5.2014 annetussa tuomiossa *Spasic* (C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, 77 kohta) unionin tuomioistuin korosti, että vaikka unionin oikeudessa ei ole yhdenmukaistettu aineellista rikosoikeutta tai rikosprosessioikeutta, Schengenin säännöstön – tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla 14.6.1985 Benelux-talousliiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välillä tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen (EYVL 2000, L 239, s. 19) – 54 artiklassa määrätyn ne bis in idem -periaatteen tarkoituksena on estää rankaisematta jättäminen ja taata oikeusvarmuus. Se korosti, että yhdenmukaistamisen puuttuessa unionin oikeuden säännöksiä, joissa ei nimenomaisesti viitata jäsenvaltioiden oikeuteen, on tulkittava itsenäisesti ja yhdenmukaisesti ottaen huomioon niiden asiayhteys ja tavoitteet.

[60] Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 524 artiklan 2 kohdassa määrätään, että mikään kolmannessa osassa ei muuta velvollisuutta kunnioittaa perusoikeuksia, sellaisina kuin ne ilmenevät Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja unionin osalta Euroopan unionin perusoikeuskirjassa. Tämä edellyttää, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohtaa tulkitaan näiden välineiden mukaisesti. Jos pidätysmääräyksen antanut valtio voisi luokitella seuraamuksen siviilioikeudelliseksi, vaikka se olisi Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja perusoikeuskirjan normien mukaan luonteeltaan rikosoikeudellinen, kauppa- ja yhteistyösopimuksen 524 artiklan 2 kohdan tehokkuus vaarantuisi. Tällaisen tuloksen välttämiseksi kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua rikoksen käsitettä on tulkittava itsenäisesti Bonda-kriteerien mukaisesti, mikä varmistaa, että kaikki teot, jotka johtavat rikossyytteen nostamiseen, kuuluvat erityissäännön suojan piiriin.

[61] Euroopan ihmisoikeussopimuksen itsenäisistä käsitteistä ks. Letsas, G, ”Autonomous concepts, conventionalism, and judicial discretion”, teoksessa *A Theory of Interpretation of the European Convention on Human Rights*, verkkopainos, Oxford Academic, Oxford, 2007, s. 37–57).

(offence). Sanan ”rikosoikeudellinen” (”criminal”) poisjättäminen viittaa tietoiseen valintaan käyttää laajempaa rikoksen käsitettä, mikä merkitsee erityissäännön laajempaa suojaa. Joissakin – muissa kuin englanninkielisissä – kieliversiossa ei käy ilmi, tarkoitetaanko kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa olevalla rikoksen käsitteellä ainoastaan rikosoikeudellisia rikoksia vai tarkoitetaanko sillä myös muita vääriä tekoja.[62] Kieliversioista ei voida päätellä mitään ratkaisevaa tältä osin, ja ”rikoksen” merkitystä ei voida määrittää pelkästään viittaamalla johonkin kieliversioon.

75. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa olevaa rikoksen käsitettä on näin ollen tulkittava kyseisen määräyksen asiayhteyden ja tarkoituksen mukaan, ja se voi oikeuttaa sopimuksessa tarkoitetun rikoksen käsitteen soveltamisen eriyttämisen. Kauppa- ja yhteistyösopimuksessa kyseinen käsite voi toimia eri tavoin luovuttamisjärjestelmän kahdessa vaiheessa: se voidaan luokitella kansallisen oikeuden mukaan kauppa- ja yhteistyösopimukseen perustuvan pidätysmääräyksen antamista varten, ja sitä voidaan tulkita itsenäisesti sovellettaessa kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdan erityissääntöä. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohta toimii suojaavana takeena, jolla luovutettua henkilöä suojataan syytteeseenpanolta, tuomitsemiselta tai vapaudenmenetykseltä ”muista rikoksista”. Tämä suojelutavoite tukee rikoksen käsitteen itsenäistä tulkintaa Bonda-kriteerien mukaisesti, jotta estetään kansallisia oikeudellisia luokituksia heikentämästä tätä suojaa ja jotta kauppa- ja yhteistyösopimuksen luovuttamisjärjestelmän yhtenäisyys ja suojaava tarkoitus säilyvät.[63]

76. Samaa logiikkaa sovelletaan kaksoisrangaistavuuden sääntöä koskevaan argumenttiin. Irlanti väittää, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 599 artiklan 2 kohdassa vahvistettu kaksoisrangaistavuuden vaatimus osoittaa, että on tarpeen viitata sekä pidätysmääräyksen antaneen valtion että täytäntöönpanovaltion kansalliseen lainsäädäntöön sen määrittämiseksi, onko kyseessä oleva teko sopimuksessa tarkoitettu rikos. Sen mukaan kauppa- ja yhteistyösopimuksen kolmannen osan VII osastossa lähtökohtana on, että ainoastaan ”rikosoikeudellisiksi” luokiteltavat teot luovuttamismenettelyyn osallistuvien kahden valtion alueella voivat olla pidätysmääräyksen kohteena.

77. Tämän osalta huomautan, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 599 artiklan 2 kohdassa ja 625 artiklan 2 kohdassa säännellään luovuttamismenettelyn eri vaiheita ja niillä on eri tarkoitus. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 599 artiklan 2 kohta, jossa sovelletaan kaksoisrangaistavuuden periaatetta, koskee luovuttamisen hyväksyttävyyttä luovuttamispyynnön perustana olevan teon osalta. Sen sijaan 625 artiklan 2 kohta on suojatoimi, jolla estetään

[62] Esimerkiksi italialaisessa versiossa asiaa koskevissa määräyksissä käytetään ilmaisua reato, joka yleensä merkitsee rikosta, joka on kyseisessä oikeusjärjestyksessä kriminalisoitu.

[63] Haluan korostaa, että turvautuminen pidätysmääräyksen antaneen valtion luokitukseen kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 3 kohdan g alakohdassa ja 4 kohdassa voi osoittautua ongelmalliseksi. Kun tiettyä tekoa, kuten oikeuden halventamista Yhdistyneessä kuningaskunnassa, ei kansallisessa oikeudessa pidetä ”rikoksena”, luovuttamisen jälkeistä suostumusta ei voida pyytää, vaikka määrättävä seuraamus olisi voinut 625 artiklan 2 kohdan itsenäisen tulkinnan mukaan olla esteenä luovuttamiselle. Koska näissä määräyksissä viitataan ”rikoksiin”, joista voidaan luovuttaa kauppa- ja yhteistyösopimuksen kolmannen osan VII osaston nojalla, suostumusmekanismi ei voi ulottua täytäntöönpanotoimenpiteisiin, jotka ovat muodoltaan siviilioikeudellisia mutta luonteeltaan rikosoikeudellisia, jolloin täytäntöönpanoviranomaisen on mahdotonta hyväksyä tästä seuraavaa mahdollista vapaudenmenetystä. On tulkinnanvaraista, voidaanko tämä rakenteellinen puute korjata kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun ”rikoksen” teleologisella tulkinnalla, joka on yhdenmukainen kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa edellytetyn oikeuksien suojaamista koskevan lähestymistavan kanssa.

syytteeseenpano tai vapaudenmenetys ennen luovuttamista tehdyistä ”muista rikoksista”. Perusoikeuskirjassa myönnetyn suojan takaamiseksi ja tehokkuuden varmistamiseksi, erityissääntö edellyttää ”rikoksen” itsenäistä tulkintaa Bonda-kriteerien mukaisesti.[64]

2) Pidätysmääräyksen piiriin kuuluvat rikokset

78. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdan erityissäännöllä taataan oikeus siihen, ettei henkilöä syytetä, tuomita tai ettei häneltä muuten riistetä vapautta ennen kyseistä luovuttamista tehdystä muusta kuin luovuttamisen perusteena olevasta rikoksesta. Tämän määräyksen rikokseen perustuvan sanamuodon[65] mukaan oikeuden siviilioikeudellinen halventaminen on yleensä eri rikos kuin petos, koska kyse on erillisestä oikeudellisesta luonnehdinnasta, jolla suojellaan eri intressejä. Näin ollen henkilön syytteeseenpano, tuomitseminen tai säilöön ottaminen oikeuden halventamisesta ilman pyynnön vastaanottaneen valtion suostumusta johtaisi ensi näkemältä erityissäännön soveltamiseen. Sitä vastoin erityissääntöä ei rikota, jos väitetty siviilioikeudellinen halventaminen liittyy läheisesti ja implisiittisesti väitetyn petoksen muodostavaan tekoon, josta pidätysmääräys on annettu.

3. Erityissääntö käytännössä

a) Vetoaminen luovuttamista edeltävänä vastaväitteenä

79. Kuten tuomiossa Alchaster I selvennettiin, täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on arvioitava etukäteen luovuttamisen yhteensopivuus perusoikeuksien kanssa kauppa- ja yhteistyösopimuksen 604 artiklan c alakohdan nojalla. Tästä seuraa, että jos on olemassa perusteltu vaara, että erityissääntöä rikotaan, täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei voi yksinkertaisesti sivuuttaa tätä huolenaihetta sillä perusteella, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu suostumusmenettelyä sovelletaan vasta luovuttamisen jälkeen.

80. Jos täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen arvioinnista ilmenee, että on olemassa todellinen vaara, että henkilöä syytetään, hänet tuomitaan tai muuten riistetään häneltä vapaus muista kuin luovuttamisen perusteena olleista rikoksista, kyseisen henkilön olennaisia menettelyllisiä takeita voidaan loukata. Vaikka kyseessä olisi vain näiden takeiden mahdollinen eikä todellinen rikkominen, kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohta velvoittaa täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen varmistamaan, että henkilö ei joudu mielivaltaisen syytteeseenpanon tai vapaudenmenetyksen kohteeksi. Täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on näin ollen toteutettava toimenpiteitä tämän vaaran poistamiseksi ennen luovuttamisen hyväksymistä.

[64] Komission väitteestä, jonka mukaan ”rikoksen” teleologiselle tulkinnalle ei ole ”pakottavaa tarvetta”, koska perusoikeuskirjaa sovelletaan joka tapauksessa, on todettava, että perusoikeuskirjan sovellettavuus ja sen menettelyllisen täytäntöönpanon ulottuvuus ovat kaksi erillistä kysymystä. Perusoikeuskirjassa taataan oikeudet, kun taas erityissäännössä ne taataan menettelyllisesti. Vain tulkitsemalla itsenäisesti kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua rikosta täytäntöönpanoviranomainen voi määrittää, kuuluuko luovuttamisen jälkeinen syytteeseenpano, tuomitseminen tai vapaudenmenetys sallitun vapaudenmenetyksen soveltamisalan ulkopuolelle – mikä on olennaista perusoikeuskirjan 47 artiklan ja 49 artiklan 1 kohdan tehokkaan vaikutuksen kannalta. Perusoikeuskirja ei voi itsessään korvata menettelyllistä taetta, jonka tarkoituksena on tehdä sen takeista konkreettisia ja täytäntöönpanokelpoisia.

[65] Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa säilytetään perinteinen rikokseen perustuva (eikä tekoon perustuva) sanamuoto ja keskitytään siihen, syytetäänkö henkilöä, tuomitaanko hänet tai riistetäänkö häneltä vapaus muusta kuin luovuttamisen perusteena olevasta rikoksesta.

81. Juuri tässä yhteydessä kauppa- ja yhteistyösopimuksen 604 artiklan c alakohdalla, luettuna yhdessä sen 613 artiklan 2 kohdan kanssa, on merkitystä. Tässä määräyksessä annetaan täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle toimivalta vaatia luovuttamisen edellytyksenä riittävät takeet pidätysmääräyksen antaneelta valtiolta. Tällä tavoin kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu erityissääntö ja sen 604 artiklan c alakohdassa tarkoitettu mahdollisuus pyytää lisätietoja toimivat yhdessä. Ensimmäisessä määritellään aineellinen suoja, kun taas jälkimmäisessä määrätään menettelymekanismista, jonka avulla täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi varmistaa tämän suojan etukäteen.

b) Yksityisen oikeus vedota erityissääntöön

82. Voidaan todeta, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu erityissäännöllä on erilaiset oikeusvaikutukset kunkin toimijan osalta. Täytäntöönpanovaltiolle tällä säännöllä taataan, että sillä on edelleen määräysvalta luovuttamisen perusteena olevien tekojen laajuuden suhteen antamalla sen oikeusviranomaiselle valtuudet kieltäytyä antamasta suostumusta yksittäistapauksissa, ja turvataan siten täytäntöönpanovaltion suvereniteetti. Pidätysmääräyksen antaneelle valtiolle säännössä asetetaan velvollisuus noudattaa luovuttamispäätöksen rajoja: jollei etsitty henkilö ole luopunut tästä suojasta, pidätysmääräyksen antaneen valtion on joko pidättäydyttävä syyttämästä, tuomitsemasta tai ottamasta säilöön henkilöä ”muista rikoksista” tai pyydettävä täytäntöönpanovaltion suostumus tähän tai annettava uusi pidätysmääräys. Luovutetulle henkilölle säännöllä taataan oikeus siihen, ettei häntä syytetä, tuomita tai muutoin riistetä häneltä vapautta teosta, joka ei kuulu luovuttamisen perusteena olevan teon piiriin, ja taataan oikeusvarmuus ja suoja mielivaltaista vapaudenmenetystä vastaan.

83. On todettava, että erityissääntö on laadittu selkein, tiukoin ja ehdottomin sanamuodoin (”luotettua henkilöä ei saa syyttää, tuomita tai muuten riistää häneltä vapautta”). Siksi mielestäni kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohtaan sisältyy selkeä tae (joskin tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta[66]) siitä, että täytäntöönpanovaltio ei aseta luovutettua henkilö syytteeseen, tuomitse häntä tai riistä häneltä vapautta ennen luovuttamista tehdystä, muusta kuin luovuttamisen perusteena olevasta rikoksesta.[67]

84. Kun otetaan huomioon kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdan selkeä ja tarkka sanamuoto, rajoitetut ja nimenomaisesti määritellyt poikkeukset sekä luovutetun henkilön oikeuksien nimenomainen tunnustaminen, on vahvoja perusteita katsoa, että suojan saamisen kynnys täyttyy unionin perusoikeuksien osalta.

85. Näin ollen kyseisen määräyksen oikeusvaikutukset eivät rajoitu valtioiden välisiin velvoitteisiin, vaan ne ulottuvat sellaisten täytäntöönpanokelpoisten oikeuksien vahvistamiseen, joilla on välitön oikeusvaikutus unionin oikeusjärjestyksessä ja joihin voidaan suoraan vedota tuomioistuimissa.

66 Ks. edellä 37 ja 47–54 kohta.

67 Näitä poikkeuksia ovat (i) täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen suostumus, (ii) se, että luovutettu henkilö luopuu säännöstä kauppa- ja yhteistyösopimuksen 611 artiklan 1 ja 2 kohdan nojalla, edellyttäen että luopuminen tapahtuu vapaaehtoisesti ja täysin tietoisena seurauksista, ja (iii) suostumus katsotaan annetuksi kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 1 kohdan mukaisilla ilmoituksilla, ellei täytäntöönpanoviranomainen nimenomaisesti sulje sitä pois jossain erityistapauksessa.

86. Vaikka kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohtaan voidaan unionin oikeuden nojalla vedota jäsenvaltioiden tuomioistuimissa, kuten edellä todettiin,[68] sillä ei ole välitöntä oikeusvaikutusta Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Tämä ei tarkoita, että luovutettu henkilö olisi ilman oikeussuojaa kyseisessä valtiossa, vaan että tällainen suoja riippuu kansallisesta oikeudesta eikä voi perustua suoraan kauppa- ja yhteistyösopimukseen. Tästä seuraa, että luovuttamisvaiheessa unionin tuomioistuinten on itse varmistettava, että erityissääntöä noudatetaan, ja tarvittaessa vaadittava lisätakeita kauppa- ja yhteistyösopimuksen 604 artiklan c alakohdan nojalla, koska juuri siinä vaiheessa kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdan noudattaminen voidaan taata unionin oikeusjärjestyksessä.

c) Aineellinen ja menettelyllinen täytäntöönpano

87. Yksityisen oikeuksia loukataan menettelyllisesti, jos hänellä ei ole tehokasta keinoa vedota erityissääntöön tai riitauttaa sen rikkominen. Jos esimerkiksi henkilön on vedottava yksinomaan täytäntöönpanovaltion diplomaattiseen suojaan ilman oikeutta nostaa kanne pidätysmääräyksen antaneen valtion tuomioistuimissa, perusoikeuksien suojasta tulee puhtaasti teoreettinen. Kansallisten oikeusjärjestysten lyhyt vertailu osoittaa lisäksi, että kansalliset tuomioistuimet tarkistavat yleensä asianomainen henkilön mahdollisuuden vedota erityissääntöön, mikä vahvistaa sen, että se on tae, johon yksityiset voivat vedota.[69] Näin ollen silloin, kun henkilö voi vedota siihen, että pidätysmääräyksen antanut valtio on väitetysti rikkonut erityissääntöä, täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi luovuttaa henkilön, koska asianomaisen henkilön perusoikeuksia suojataan tosiasiallisesti kyseisessä oikeusjärjestelmässä.[70]

88. Vastaavasti olisi katsottava, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen mukaan sekä erityissäännön sisältö (aineellinen noudattaminen) että sen täytäntöönpanokelpoisuus (menettelyllinen oikeussuoja) ovat välttämättömiä, jotta voidaan varmistaa yhteensopivuus perusoikeuskirjassa vahvistettujen perusoikeuksien kanssa. Jos jompikumpi ulottuvuus on epävarma, täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei voi jatkaa luovuttamista. Sen velvollisuutena on arvioida etsityn henkilön ennakoitavissa olevaa tilannetta Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

89. Käytännössä tuomiosta Alchaster I ilmenee, että vaikka kauppa- ja yhteistyösopimuksen 604 artiklan c alakohdassa ei nimenomaisesti viitata luovuttamisesta kieltäytymiseen silloin, kun takeet ovat riittämättömät, tae menettäisi tehokkaan vaikutuksensa, jos pidätysmääräys pantaisiin täytäntöön olosuhteissa, joissa takeita ei ole annettu. Kyseisen määräyksen mukaan

[68] Ks. edellä 37 kohta. Unionin tuomioistuimessa on todettu, että yksityiset eivät voi vedota tähän määräykseen sopimusnormina Yhdistyneen kuningaskunnan tuomioistuimissa. Sen sijaan Irlanti korosti, että erityissääntöä sovelletaan Yhdistyneessä kuningaskunnassa ainoastaan kansallisen lainsäädännön eli vuoden 2003 luovuttamislain (Extradition Act 2003) nojalla.

[69] Ks. edellä 50 kohdassa mainittu Bundesverfassungsgerichtin määräys, jossa tuomioistuin totesi kohdassa 60, että yksityisen oikeussuojan epääminen on vastoin perustuslain (Grundgesetz) 19 §:n 4 momenttia, jossa taataan oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin olosuhteissa, joissa luovutettu henkilö ei voi itse vedota erityissääntöön, kuten on laita Yhdysvalloissa tuomion Yhdysvallat v. Suarez (U.S. Court of Appeals, Second Circuit (Yhdysvaltojen toisen piirin muutoksenhakutuomioistuin) No 14-2378-cr, 30.6.2015) jälkeen. Vastaavasti Hoge Raad der Nederlanden (Alankomaiden ylin tuomioistuin) rajoittaa arviointinsa siitä, voidaanko henkilö luovuttaa Alankomaista toiseen maahan, tapauksiin, joissa a) vaikuttaa siltä, että kyseisen henkilön oikeuksia loukataan räikeästi; *ja* b) on esitetty riittävästi näyttöä siitä, ettei henkilöllä ole luovuttamisen jälkeen käytettävissään ”oikeussuojakeinoa” (Hoge Raad der Nederlanden, tuomio 7.9.2004, 00760/04 U, NL:HR:2004:AP1534).

[70] Ks. vastaavasti Hoge Raad der Nederlanden, tuomio 26.9.2023 (23/01346 U, NL:HR:2023:1315)

täytäntöönpanosta vastaavalla oikeusviranomaisella ”ennen kuin se päättää pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta” on toimivalta – ja velvollisuus –[71] kieltäytyä luovuttamisesta, jos perusoikeuksiin kohdistuu uhka.[72]

90. Kyseisen tuomion jälkeen täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on otettava huomioon sekä yleinen oikeudellinen kehys että käytäntö Yhdistyneessä kuningaskunnassa erityissäännön noudattamisen osalta sekä tapauksen yksilölliset olosuhteet – mukaan lukien kaikki seikat, joista ilmenee, että henkilö voidaan asettaa syytteeseen, tuomita tai muutoin riistää häneltä vapaus muista kuin luovuttamispäätöksessä mainituista rikoksista. Jos tämän tutkinnan päätteeksi on edelleen painavia perusteita uskoa, että erityissäännön rikkominen on todennäköistä, kyseisen viranomaisen on ennen luovuttamisen hyväksymistä joko pyydettävä pidätysmääräyksen antaneelta valtiolta riittävät takeet tai, jos näitä takeita ei ole tai ne eivät ole riittävät, kieltäydyttävä luovuttamisesta kokonaan.[73] Unionin tuomioistuin korostaa erityisesti tuomion Alchaster I 78 kohdassa, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen, jonka on lausuttava kauppa- ja yhteistyösopimuksen perusteella annetusta pidätysmääräyksestä, ei voi määrätä etsityn henkilön luovuttamisesta, jos se katsoo tutkittuaan kyseisen henkilön tilanteen konkreettisesti ja tarkasti, että on olemassa painavia syitä uskoa, että on olemassa todellinen vaara siitä, että kyseisen henkilön perusoikeuksia ei suojata siinä tapauksessa, että hänet luovutetaan Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

d) Erityissääntöön vetoamisen rajat ja edellytykset

91. Oikeus vedota erityissääntöön luovuttamista edeltävissä menettelyissä ei ole rajoittamaton. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklassa vahvistetaan tiettyjä edellytyksiä, jotka määrittävät erityissääntöön vetoamisen ulottuvuutta. Ensinnäkin, kuten edellä mainittiin,[74] tästä oikeudesta voidaan luopua kauppa- ja yhteistyösopimuksen 611 artiklan 1 ja 2 kohdan nojalla. Toiseksi kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 1 kohdassa annetaan osapuolille mahdollisuus ilmoittaa erityiskomitealle, että suostumus syytteeseenpanoa varten muista rikoksista katsotaan annetuksi, ellei täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen jossain erityistapauksessa päätä toisin. Tämä mekanismi edellyttää, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen noudattaa tarkkaavaisuutta silloin, kun henkilö vetoaa erityissääntöön, koska ei voida automaattisesti soveltaa oletettua suostumusta, jos esitetään perusteltuja vastaväitteitä. Kolmanneksi sääntöön vetoaminen on perustuttava perusteltuun riskiin: täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei ole velvollinen käsittelemään hypoteettisia tai spekulatiivisia väitteitä vaan ainoastaan uskottavia viitteitä siitä, että henkilö voidaan asettaa syytteeseen, tuomita tai muuten riistää häneltä vapaus muista kuin luovuttamisen perusteena olevista rikoksista.

92. Yhdessä näillä edellytyksillä varmistetaan, että erityissääntöä ei sovelleta sen tarkoitetun soveltamisalan ulkopuolella, samalla kun kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdan tehokas vaikutus olennaisena menettelyllisenä takeena säilyy. Niillä varmistetaan, että sääntöön

[71] Ks. kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 4 kohdan viimeinen virke, jossa käytetään ilmaisua ”on annettava [– – takeet]”, mikä tarkoittaa, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei voi edetä ilman kauppa- ja yhteistyösopimuksen 604 artiklassa määrättyjä takeita.

[72] Ks. vastaavasti tuomion Alchaster I 76 ja 77 kohta. Tätä tulkintaa tukee kyseisen määräyksen sanamuoto, jonka mukaan täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on saatava ”lisätakeita etsityn henkilön kohtelusta hänen luovuttamisensa jälkeen ennen kuin se päättää pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta”, mikä vahvistaa sen, että sen on arvioitava täytäntöönpanoa ja tarvittaessa kieltäydyttävä siitä, jos nämä takeet ovat riittämättömät.

[73] Ks. tuomio Alchaster I, 78, 83–91 ja 98 kohta.

[74] Ks. edellä 82 kohta.

vetoaminen pysyy tasapainoisena mekanismina: se on henkilön saatavilla, kun hänen vapautensa on tosiasiallisesti uhattuna, mutta se on rakennettu kauppa- ja yhteistyösopimuksen luovutusmekanismia kunnioittaen.

4. Välipäätelmä

93. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu erityissäännös on olennainen menettelyllinen tae, jolla varmistetaan, että luovutettua henkilöä ei syytetä, tuomita tai muuten riistetä häneltä vapautta muista rikoksista kuin niistä, joiden osalta täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen on hyväksynyt luovuttamisen. Kauppa- ja yhteistyösopimus on osa unionin oikeutta, mikä tarkoittaa, että sitä on tulkittava perusoikeuskirjan ja erityisesti sen 6 ja 47 artiklan sekä 49artiklan 1 kohdan mukaisesti, joissa taataan oikeus vapauteen, tehokas oikeussuoja sekä rangaistusten laillisuus ja ennakoitavuus. Näin ollen kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa olevaa rikoksen käsitettä ei voida tulkita yksinomaan pidätysmääräyksen antaneen valtion käyttämän luokituksen perusteella, vaan sitä on tulkittava itsenäisesti Bonda-kriteerien perusteella, erityisesti rikoksen luonteen, sen ominaispiirteiden ja seuraamuksen ankaruuden perusteella. Koska kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohta on oikeus, johon voidaan vedota unionin oikeusjärjestyksessä, yksityisen on voitava vedota siihen vastustaessaan luovuttamisen hyväksymistä. Jos erityissääntöä rikotaan aineellisesti tai menettelyllisesti, täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on kauppa- ja yhteistyösopimuksen 604 artiklan c alakohdan nojalla ryhdyttävä toimiin luovuttamisen keskeyttämiseksi tai estämiseksi, koska erityissäännön aineellisen noudattamisen tai menettelyllisen täytäntöönpanokelpoisuuden puuttuminen tekisi luovuttamisesta perusoikeuskirjan vastaisen.

94. Näin ollen ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaisi neljään ensimmäiseen kysymykseen, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 604 artiklan c alakohtaa ja 625 artiklan 2 kohtaa, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 6 ja 47 artiklan sekä 49 artiklan 1 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että erityissäännös on täytäntöönpanokelpoinen olennainen menettelyllinen tae, jonka rikkominen tai todennäköinen rikkominen, jota arvioidaan itsenäisesti määritellyn rikoksen käsitteen perusteella ottaen huomioon kansallisen oikeuden mukainen luokittelu, rikoksen luonne ja seuraamuksen ankaruus, velvoittaa täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen asettamaan luovuttamisen edellytykseksi sen, että pidätysmääräyksen antanut valtio antaa riittävät takeet siitä, ettei luovutettua henkilöä syytetä, tuomita tai muuten riistetä häneltä vapautta muista kuin luovuttamisen perusteena olleista rikoksista.

C Viides kysymys

95. Viidennellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy, onko kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä sellaisen etsityn henkilön luovuttamiselle, joka on tuomittu kuuden kuukauden pituiseen vapaudenmenetykseen oikeuden halventamisesta, kun luovuttamista ei ole pyydetty kyseisen rangaistuksen täytäntöönpanoa varten, koska pidätysmääräyksen antanut valtio on luokitellut oikeuden halventamisen siviilioikeudelliseksi eikä rikosoikeudelliseksi.

96. Ensinnäkin, kun täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen tutkii valittajien ennen luovuttamista esittämää vastaväitettä, sen on määritettävä, kuuluuko kyseinen teko tai seuraamus, esimerkiksi oikeuden halventaminen, kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan. Tämä edellyttää riippumatonta arviointia

Bonda-kriteerien perusteella.[75] Se, että tällaisesta teosta määrättävään seuraamukseen sisältyy vapaudenmenetys, esimerkiksi kuuden kuukauden vapaudenmenetyksen käsittävä turvaamistoimenpide, puoltaa vahvasti sitä, että sillä on kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu rikosoikeudellinen luonne riippumatta siitä, miten pidätysmääräyksen antanut valtio sen luokittelee.

97. Toiseksi, jos täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen katsoo, että teko tai seuraamus on luonteeltaan rikosoikeudellinen, sen on objektiivisten, luotettavien ja tarkkojen tietojen perusteella määritettävä, onko painavia perusteita uskoa, että henkilö asetetaan syytteeseen, tuomitaan tai muuten riistetään häneltä vapaus kyseisestä teosta luovuttamisen jälkeen kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdan vastaisesti.

98. Jos erityissääntöä ei ole, se on tehoton tai yksityiset eivät voi vedota siihen – kuten voi tapahtua, jos pidätysmääräyksen antanut valtio katsoo, että tietty teko (kuten siviilioikeudellinen halventaminen) ei kuulu rikosoikeuden piiriin – tämä seikka jo itsessään osoittaa rakenteellisen riskin kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohdan ja 604 artiklan c alakohdan, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 6 ja 47 artiklan sekä 49 artiklan 1 kohdan kanssa, rikkomisesta. Kun pidätysmääräyksen antaneen valtion lainsäädännössä suljetaan nimenomaisesti tällainen teko ja siihen liittyvät seuraamukset erityissäännön suojan ulkopuolelle, riskistä tulee pikemminkin varma kuin hypoteettinen.

99. Kolmanneksi, jos tällainen riski tunnistetaan, viranomaisen on ennen luovuttamisen hyväksymistä pyydettävä pidätysmääräyksen antaneelta valtiolta virallisesti riittävät takeet kauppa- ja yhteistyösopimuksen 604 artiklan c alakohdan nojalla. Täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on tällöin arvioitava, ovatko annetut takeet riittäviä siinä mielessä, että niillä suljetaan pois riski siitä, että henkilö menettää vapautensa teosta, jota ei ole mainittu eurooppalaisessa pidätysmääräyksessä. Jos takeet poistavat riskin, luovuttaminen voidaan hyväksyä. Jos takeet puuttuvat, ovat epäselviä tai riittämättömiä, täytäntöönpanoviranomaisen on lykättävä luovuttamista, kunnes riittävät takeet on annettu. Viimeisenä keinona sen on kieltäydyttävä luovuttamisesta, jos tällaiset takeet puuttuvat tai ne ovat riittämättömät.[76]

100. Tämän osalta kauppa- ja yhteistyösopimuksen luovuttamisjärjestelmässä täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen ja pidätysmääräyksen antaneen valtion viranomaisten välinen yhteistyö on olennaisen tärkeää. Käytännössä tällainen yhteistyö voi olla 604 artiklan c alakohdan nojalla oikeudellista vuoropuhelua ja tietojenvaihtoa, jolloin täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi pyytää pidätysmääräyksen antaneelta valtiolta selvennystä tai takeita rikosten laajuudesta, sovellettavista menettelyllisistä takeista tai erityissäännön noudattamisesta. Jos epäilyjä on edelleen, pidätysmääräyksen antanut valtio voi antaa viralliset takeet, joilla vastataan tiettyihin huolenaiheisiin, kuten syytetoimien rajoihin tai tehokkaiden oikeussuojakeinojen saatavuuteen. Tämä prosessi antaa molemmille viranomaisille mahdollisuuden tasapainottaa yksilön oikeudet tehokasta oikeudenkäyttöä koskevaan yleiseen etuun varmistamalla, että luovuttaminen tapahtuu vasta, kun riittävät takeet on saatu.

[75] Ks. edellä 71–77 kohta.

[76] Ks. edellä 90 kohta.

Täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on ehkä arvioitava, täyttävätkö lisätakeet perusoikeuskirjan 47 artiklan vaatimukset ja samalla otettava huomioon uhrin oikeus oikeussuojaan.[77]

101. Tällä lähestymistavalla varmistetaan, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 625 artiklan 2 kohta toimii tehokkaana ja täytäntöönpanokelpoisena takeena luvatonta syytteeseenpanoa tai vapaudenmenetystä vastaan. Se on yhdenmukainen perusoikeuskirjan 47 artiklan ja 49 artiklan 1 kohdan kanssa, joissa edellytetään, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen mukaiset luovuttamismenettelyt ovat laillisia, ennakoitavia ja että niillä varmistetaan tehokas oikeussuoja.

102. Lopuksi on syytä huomauttaa, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on todennut olevansa vakuuttunut siitä, että kun pidätysmääräyksen antaneen valtion tuomioistuin käsitteli varojen turvaamista koskevia päätöksiä, valittajat saivat kaikki Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 ja 13 artiklassa taatut menettelylliset takeet. Heidän asiansa käsiteltiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa, heille ilmoitettiin syytteistä, heille ilmoitettiin istuntoaika ja -paikka, heillä oli laillinen edustaja ja heillä oli valitusoikeus. Lisäksi valittajilla oli mahdollisuus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin pidätysmääräyksen antaneessa valtiossa, koska heillä oli oikeus riitauttaa tuomio muutoksenhakumenettelyssä. Asiakirja-aineistosta ilmenee kuitenkin, että valittajat tuomittiin oikeuden halventamisesta heidän poissa ollessaan. Tämä seikka, jonka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on selvitettävä, voi olla merkityksellinen, koska siinä nousee esiin erillinen kysymys heidän oikeudestaan olla läsnä ja puolustautua. Vaikka aikaisemmat menettelyt täyttivät Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 ja 13 artiklassa määrätyt takeet, tuomion antaminen poissaolevana edellyttää sen tarkastelua, ilmoitettiinko valittajille tosiasiallisesti istunnosta ja säilyttävätkö he luovuttamisen jälkeen oikeuden uudelleenkäsittelyyn tai vastaavaan oikeussuojakeinoon pidätysmääräyksen antaneessa valtiossa.

103. Edellä esitetyn perusteella katson, että kauppa- ja yhteistyösopimuksen 604 artiklan c alakohtaa ja 625 artiklan 2 kohtaa, luettuina yhdessä perusoikeuskirjan 6 ja 47 artiklan sekä 49 artiklan 1 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että sellaisen etsityn henkilön luovuttaminen, joka on tuomittu kuuden kuukauden pituiseen vapaudenmenetykseen oikeuden halventamisesta, kun luovuttamista ei ole pyydetty kyseisen rangaistuksen täytäntöönpanoa varten sillä perusteella, että oikeuden halventaminen luokitellaan pidätysmääräyksen antaneen valtion lainsäädännön mukaan siviilioikeuteen kuuluvaksi, on unionin oikeuden vastaista, jos täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen mukaan kyseinen halventaminen on luonteeltaan rikosoikeudellista ja on painavia syitä uskoa, että luovuttamisen jälkeen erityissääntöä rikottaisiin aineellisesti tai menettelyllisesti, jos henkilöltä riistettäisiin vapaus erityissäännön vastaisesti, tai että henkilö ei voi vedota erityissääntöön; täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on ennen luovuttamisen hyväksymistä saatava pidätysmääräyksen antaneelta valtiolta riittävät lisätakeet, joilla varmistetaan, että kyseistä henkilöä ei syytetä, tuomita tai muuten riistetä häneltä vapautta tästä halventamista, ja jos näin ei tapahdu, luovuttamisesta on kieltäydyttävä.

[77] Ks. velvollisuudesta tehdä yhteistyötä ja uhrien oikeudesta esim. tuomio Güzelyurtlu ym. v. Kypros ja Turkki (CE:ECHR:2019:0129JUD003692507, 232–236 kohta), jossa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artikla (oikeus elämään) voi luoda kaksisuuntaisen yhteistyövelvoitteen valtioiden välillä, kun tutkitaan laittomia tappamisia tappamisten olosuhteiden selvittämiseksi ja syyllisten saattamiseksi oikeuteen. Koska tämä on keinoja koskeva velvoite eikä tuloksia koskeva velvoite, valtioiden on toteutettava kaikki käytettävissä olevat kohtuulliset toimenpiteet nykyisten yhteistyövälineiden yhteydessä. Tähän tuomioon vedoten Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tutki 9.7.2019 antamassaan tuomiossa Romeo Castaño v. Belgia (CE:ECHR:2019:0709JUD000835117, 79–92 kohta) lähinnä sitä, heikensikö se, että Belgia kieltäytyi yhteistyöstä, perusteettomasti valittajan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artiklan mukaisia menettelyllisiä oikeuksia. Euroopan ihmisoikeustuomiosituin hyväksyy sen, että riski Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan (epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kielto) rikkomisesta voi olla peruste kieltäytyä luovuttamasta henkilöä, mutta korostaa, että tällaisen riskin on perustuttava riittäviin ja yksilöityihin tosiseikkoihin.

VI Ratkaisuehdotus

104. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Irlannin Supreme Courtin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

Euroopan unionin ja Euroopan atomienergiayhteisön sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan välisen kauppa- ja yhteistyösopimuksen 604 artiklan c alakohtaa ja 625 artiklan 2 kohtaa, luettuina yhdessä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 6 ja 47 artiklan sekä 49 artiklan 1 kohdan kanssa,

on tulkittava siten, että

1) erityissääntö on täytäntöönpanokelpoinen olennainen menettelyllinen tae, jonka rikkominen tai todennäköinen rikkominen, jota arvioidaan itsenäisesti määritellyn rikoksen käsitteen perusteella ottaen huomioon kansallisen oikeuden mukainen oikeudellinen luokittelu, rikoksen luonne ja seuraamuksen ankaruus, velvoittaa täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen asettamaan luovuttamisen edellytykseksi sen, että pidätysmääräyksen antanut valtio antaa riittävät takeet siitä, ettei luovutettua henkilöä syytetä, tuomita tai muuten riistetä häneltä vapautta muista kuin luovuttamisen perusteena olleista rikoksista,

2) sellaisen etsityn henkilön luovuttaminen, joka on tuomittu kuuden kuukauden pituiseen vapaudenmenetykseen oikeuden halventamisesta, kun luovuttamista ei ole pyydetty kyseisen rangaistuksen täytäntöönpanoa varten sillä perusteella, että pidätysmääräyksen antaneen valtion lainsäädännön mukaan oikeuden halventaminen luokitellaan siviilioikeuteen kuuluvaksi, on unionin oikeuden vastaista, jos täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen mukaan kyseinen halventaminen on luonteeltaan rikosoikeudellista ja on painavia syitä uskoa, että luovuttamisen jälkeen erityissääntöä rikottaisiin aineellisesti ja menettelyllisesti, jos henkilöltä riistettäisiin vapaus erityissäännön vastaisesti; täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on ennen luovuttamisen hyväksymistä hankittava pidätysmääräyksen antaneelta valtiolta lisätakeet, joilla varmistetaan, ettei henkilöä syytetä, tuomita tai muuten riistetä häneltä vapautta tästä halventamisesta, ja jos näin ei tapahdu, luovuttamisesta on kieltäydyttävä.